

interkom

ČS FANDOM

informační
servis
fandomu
12/2012

FAN CITY 2012

Konec světa zůstal někde za námi, zatímco my vyrazili ku Praze, kde se poslední dobou dozvídáme vše podstatné o očekávaném, mayském kalendářem předpověděném úplném konci světa. Osobně se domnívám, že mayský kalendář končí na tak významném datu proto, že těm, kdo ho vyráběli, buď došel kámen, nebo síly. U muslimů budou mít tohle datum jindy než my, takže u nich by musel nastat konec světa jindy.

Velkoměsto je obvykle vstřícné, ale musíte vědět, kudy jet. Jakmile netrefíte tu správnou odbočku, motáte se jako vtr v bedně. Je to skoro příslovečné, protože v sobotu vítr foukal zdatně a taky chumelilo.

KC Novodvorská žilo jak se sluší a patří, aby se člověk kulturně vyžil. My se neprodleně vydali na přednášku Františka Novotného. A jak tak koukám oknem ven, zabraná do zajímavého povídání a ohromená stále padajícím sněhem, který skrz sklo předváděl ukázkovou zimu, co nevidím? Venku pochodoval chlapík oděný do trička s krátkým rukávem a do modročerveně pruhovaných trenýrek. Narušil můj soustředěný poslech. Zatímco jsem se ubezpečovala, že ještě nejsem blázen, proběhl venku mužský v bermudách. Praha je Praha, to máte marné! A moje pozornost byla v háji. Hned jsem si začala představovat, proč ti dva pánové běhají po sídlišti tak nalehko. A napadaly mě velice zajímavé věci.

Pozdě odpoledne jsem si, pravděpodobně uondána řadou fakt dobrých přednášek, které jsem sotva stíhala, zaměnila pana Pecinovského za pana Novotného. Přesně řečeno – jejich díla. Oba píšou moc pěkně a na svoji omluvu uvádím, že moje roztržitost je výjimečná. Nedávno jsem si spletla syna se sousedkou. On je víc, než sto km vzdálen, ona je o půl metru menší

a mnohem ošklivější než můj nejmladší, a přece se mi to povedlo.

Avšak já byla nade vše zaujata románem, kde vystupuje Božena Němcová. Prsten od vévodkyně jsem ještě nestihla přečíst, čeká ve frontě, která je delší, než mi vyhovuje, protože oproti třem knihám ročně, které nám dopřávali za socíku, je nyní nabídka takřka nevládnutelná. Ještě že nakladatelé vydávají spoustu braku. Kdyby nám dopřávali výhradně kvalitu, už dávno bych čtení nevládala. A to čtu hodně rychle.

Pozastavila jsem se nad Josefem Němcem. Jeho slavná a nešťastná manželka je zmiňována v mnoha dílech. On rovněž. Jen jeho obraz vnímám jako zkeslený a necitlivě poupravený. Máme zvyk zaškatulkovat osobnosti, a tak se z manžela Boženy Němcové stal domácí tyran. I o něm už byla napsána kniha, kde se dozvídáme, že i on mohl být zajímavý, avšak pořád je jenom manželem slavné ženy.

Poutavá byla i přednáška na téma film o Titaniku, zatímco beseda o nově vznikající literární řadě byla hlavně zábavná. O budoucí sérii hororových knížek jsem se dozvěděla minimum. Takže nezbude než alespoň jeden exemplář zařadit do plánu. Uvidíme, co to bude. Mezitím co venku vytrvale chumelilo, já v KC potkávala známé osobnosti, a mohla jsem okukovat, kdo všechno dorazil na con, či festival – ono jde spíš o obsah než o název. Přišla i Jiřinka Vorlová, která mi osobně doručila Mloka i Kočas. Co se obětavosti týče, je pro Jiřinku jakékoli ocenění ne dost velké.

Následoval dlouhý pokec s Dart Zirou, což bylo pohodové zakončení příjemného dne. Akce v KC Novodvorská je specifická, protože je bohatě navštívena

pokračování na straně 7

OBSAH

FAN CITY 2012	1	Pán času pánem (českého) komiksu?	19
Čtenářův průvodce po Interkomu	2	Vlastimil Podracký: Žluté nebezpečí	20
Hvězdný bulvár	3	Komiksové hledání pravdy a šílenství	21
Uličník s nadměrnou představivostí	8	Časem s vědou – prosinec	22
Kladivo na čaroděje	9	O podmíněné užitečnosti hodinářství	23
Fantastická cesta do hlubin duše	10	Mezi vírou a nejistotami	24
Krásné nové stroje punkových kovbojů	11	Kvo... kvo... kvóty	25
Alternativa a predestinace	12	Kvantový zloděj	26
Zemřel Boris Strugackij...	15	DOGMA	27
Opožděný rozhovor	16	Tri sůtaže za 33 o ceste časom	28
Boris Strugackij odešel	18	Odpor je zbytečný	28

Čtenářův průvodce po Interkomu

K obsahu tohoto čísla

Máme za sebou další rok s Interkomem, i bez něho to byl rok docela zvláštní. Něco se podařilo, mám na mysli třeba neopakovatelný Dinocon, na druhou stranu nás opustila velká spousta našich nejlepších přátel. I v tomto čísle si připomínáme nedávno zesnulého Vladimíra Jiráka a Borise Strugackého.

To a nová životní situace, vizte níže, mě přivedlo k myšlenkám o pomíjivosti veškerenstva, nejen lidských těl (i u mě se ohlásily první radosti vyššího středního věku a část prázdnin, jak jistě pozorní čtenáři vědí, jsem si užíval pohostinství Střešovické nemocnice). Tento Interkom má číslo 280 a jemu věrní fanové už nejspíše uvykli pocitu, že bude vycházet věčně. Uvidíme, jak to půjde v letošním přelomovém roce, ale i když dobře, tak okolo čísla 300 bych se každopádně zamyslel, jak dál...

Původní plán vydat tento IK do Vánoc letos zase nějak nevyšel, nicméně nevádí, pokud se při výběru knih orientujete pomocí IK, zkontrolujte si knižní nadělení pod stromečkem, a pokud tam něco důležitého chybí, seženete si to po Novém roce v prázdných obchodech, tedy plných knih, ale nikoli zákazníků.

Předplatné IK a jak jej poslat na to jediné a správné místo

Pokuste se zcela mimořádně věnovat pozornost tomuto upozornění. Od března budu hledat nové zaměstnání, což vzhledem k tomu, kolik času mi zabírá Interkom a další fandomové aktivity, asi nebude úplně jednoduché. Takže třebaže tiskneme Interkom za stejné předplatné jako loni a činí tedy opět **dvě stě padesát korun** (číslu 250 Kč, respektive 11 euro), doputuje již jen k dočvilným předplatitelům.

Předplatné můžete poslat složenkou na mé jméno a adresu redakce (je v tiráži :-), nebo na konto **1938356379/0800** u Čs. spořitelny.

Podívejte se pozorně na svou adresu na obálce tohoto IK; najdete-li tam za svým jménem ? či !, pak vězte, že další IK nedostanete, pokud nezaplatíte 250 nebo 500 Kč. Jen tak ještě můžete očekávat první Interkom roku 2013.

Pokud jste nebyli na Podzimní poradě, můžete poslat i roční klubový příspěvek 400 Kč, já to nějak zadministruji.

Hodně úspěchů v roce 2013, spoustu skvělých knih, partnery, na které se můžete vždycky spolehnout, a samozřejmě zdraví přeje

Zdeněk Rampas

interkom

INFORMAČNÍ SERVIS ČESKOSLOVENSKÉHO FANDOMU

číslo 12/2012 (280)

Adresa redakce:

INTERKOM

Letecká 6, 161 00 Praha 6,
Česká republika

tel.: v prac. době +420 224 239 645

e-mail: ram@apro.cz

<http://interkom.vecnost.cz>

Šéfredaktor:

Zdeněk Rampas, MCL

Grafická redaktorka:

Kristýna Benediktová

Redakční kruh:

Richard Klíčník a Michaela

Autoři tohoto čísla:

Ivan Adamovič, Liba Čermáková,
Jan Drnek, Libor Dvořák,
Filip Gotfrid, Jakub Guman,
Boris Hokr, František Houdek,
Richard Klíčník
Daniela Kovářová, Martin Kralík,
Honza Křeček, Roman Lipčík,
Pavel Mandys, Vladimír Mátl,
Ondřej Neff, Julie Nováková,
Zdeněk Rampas

Sponzoři tohoto čísla

Jiří Doležal

Daniela Kovářová

Vychází nepravidelně.

Uzávěrka tohoto čísla
byla dne 17. 12. 2012

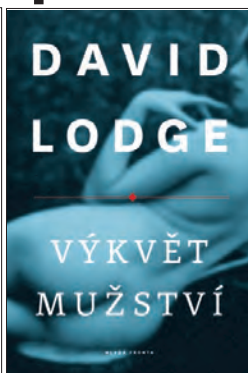
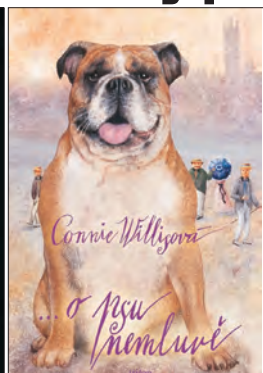
ISSN 1212-9089

Všechny články a recenze

© INTERKOM

PF 2013

Pozoru hodné knihy pro příští rok

Hvězdný bulvár

Odposlechnuto

V ideálním vesmíru by byl Hájek v blázinci. V našem univerzu pracuje pro Klause. To dokazuje, že nejsme od ideálu zas tak daleko.

Satai

Problém – a to naprosto zásadní – je v tom, že tvůrci filmu si myslí, že řádi do živého, a z nějakého důvodu nevědí o tom, že tato forma tnutí do živého by byla revoluční možná v roce 1930 v německé, v roce 1950 v italské, v roce 1970 v americké kinematografii, v roce 1985 v Československé televizi nebo v roce 1995 na mongolském videotrhu. Bohužel, v roce 2010 musí něco podobného kdekoli působit pouze apaticky, křečovitě a nechtěně vtípně.

Franta Fuka o (jednom) českém filmu

„Já opravdu nejedím na FFko s tím, že chci svést Gotfrida. Člověk si přece jenom klade tak nějak vyšší cíle...“

neznámá fanynka

Vysvětlivky: ● Praha (nepodepsané ZR), ■ jinde

● **7. listopadu** zemřel Vladimír Jiránek, myslitel, karikaturista a účastník zakládání SF klubu STIMM v Kroměříži.

● **10. listopadu** se u Klímových po roce opakoval veleúspěšný svatomartinský večírek. Aby byl čas upěci všechny husy a kachny, konal se v sobotu, ale začal již po poledni. Vilma, Jolana a Liba předvedly pravé divy udatenství v boji s opeřenými potomky obřích dinosaurů. S jejich konzumací pak pomohlo celkem asi 24 přítomných (dětí bylo o něco méně, protože Vilminy starší dcery byly na jakémisi MangaConu).

Z méně obvyklých hostů se ukázala Rita Kindlerová, Franta Novotný, Ivan Kmínek, Rámišovi, Edita Dufková, Martin Mareček s přítelkyní a strýček Viktor.

● **12. listopadu** se od Honzy Macháčka v RUR dovídáme o chystané generální stávce ve Španělsku, Itálii a tak podobně. Minule zde Honza dramaticky pravil, že ve vlčí společnosti kapitalismu stojí mezi pracujícími a vyhozenými na

dlažbu pouze zákoník práce. Jestlipak jeho nebo tu spoustu nikdy nezaměstnaných Španělů někdy napadlo, že nedostali práci právě proto, že by je příliš ochraňující zákoník už nikdy nedovolil propustit (tedy ne bez likvidace či ozebračení zaměstnavatele).

● **13. listopadu** jsem byl povolán na oběd k Jeho Excelenci Gabrielu Oh (těžko říci, jak skloňovat jméno vytvořené jen pro lepší výslovnost bílých d'áblů, jen vzdáleně podobné jeho skutečné výslovnosti). Když jsem upozornil, že má korejšťina je ještě horší než angličtina, a i ta je jen pasivní, tak byla pozvána i profesorka Miriam Löwensteinová, naštěstí se ukázalo, že jde o vydání traktátu, který pomáhala překládat, takže jsem si tolik nepřipadal jako vykořisťovatel. Ostatně přišla na místo schůzky na Jiřího z Poděbrad, jako zatím každá žena v mém životě, s takovým zpožděním, že jsme Jeho Excelenci nechali v restauraci Hanil (ve Slavíkově ulici) čekat víc než deset minut.

Než jsme se dostali k účelu schůzky, zvládl jsem výborný zeleninový salát, vyvinul jsem si k tomu speciální držení hůlek, mezi znalci známé jako styl, kterým drží prase kartáček na zuby. K hlavnímu jídlu mi obsluha donesla hůlky speciálně upravené gumičkou na konci, aby fungovaly jako pinzeta. To jsem ale už prakticky nevyužil a chopil se vidličky, stejně jsem si ze všech korejských jídel objednal kuřecí steak na zelenině na japonský způsob, takže už nebylo co pokazit.

Miriam se vrátila ze Severní Koreje ještě celá běsná, chtěla jsem ji také nutit, aby nám o cestě něco napsala, ale říkala, že

je to nesdílitelná zkušenost. Bydlela tam na studentských kolejkách a seznámila se s pestroutou paletou tamních členovců, zástupců hmyzí říše a dokonce i s hlodavcem.

● **15. listopadu** Vlád'a Mátl pokročil ve studiu tajemného rukopisu o jevech médiálních, který jsem mu svěřil potom, co jsem bez titulního listu nebyl schopen zjistit, kdo je autor a jak se jmenuje tato kniha? ☺

Večer jsem zahlédl pár komentářů ohledně izraelské likvidace teroristických raketových palostů v Gaze. Promluvil tuším izraelský velvyslanec a jakýsi zástupce palestinské samosprávy. Víte, jak se pozná, že Palestinec lže? Pohybuje rty.

● **17. listopadu** jdeme s Michalou na schůzku s Vilinou Klímovou a Tomášem Kučerovským nad obálkou Jantarových očí, trochu se nám to protáhlo a zkomplikovalo, a na Minicon jsem se dostal

Vladimír Jiránek při zakládání SF klubu STIMM v roce 1983

až na přednášku Franty Novotného o paralelních světech v jeho díle, Liba Čermáková si předplatila Interkom na příští rok, piši to sem, abyste si z ní vzali příklad, a pak proto, abych ho už po ní nechtěl :-).

Už okolo 16.45 nás začali knihovníci vyhánět, asi nechtěli být o víkendu v práci ani o minutu déle, a tak jsme se v malém hloučku (Ivan Adamovič, Franta Novotný, Leonard Medek, Edita Dufková a já) vydali ještě na chvíli posedět k Potrefené (či nějaké jiné) Huse. Ivana jsem už dlouho nikde neviděl, takže jsem musel v duchu společnost pochválit, že než se začalo tlachat o banalitách, zůstal docela dlouhý akustický prostor, kdy jsme s ním mohli promluvit.

Pak došla řeč na Editino psaní, stále pracuje na svých Kryších, s Leonardem Medkem jsme vzpomínali, podle které povídky Alexandra Grina byl natočen film, Leopard dodatečně zjistil, že se to u nás promítalo jako „Říše zkázy“.

● **18. listopadu** jsem dostal dvě zprávy, jednu dobrou a druhou v rámci možností vlastně taky. Napsal mi Martin Gilar, že vyhrál první cenu v literární soutěži XB-1. Blahopřejeme.

A pak Pepino Vašát: *Zdar, sciifisti, ne že bych na Vás zanevřel, ale fakt jsem nemohl na Klepáčov. V pátek mi kolem poledne v nemocnici na JIPce nahazovali srdíčko a po narkóze jsem měl nařízen klid včetně zákazu řízení auta.*

A ještě info: v rámci každoroční akce Město čte knihu (*letos věnované Karlu Čapkovi*) je v muzeu v Rytiřském sále výstava o Karlovi i Josefovi Čapkovi, vystaven je i Mlok za zásluhy udělený Čs. fandomem Karlovi Čapkovi in memoriam v roce 1990 (zpracoval jsem k tomu informaci o Čs. fandomu, *Ceně Karla Čapka...*). Zdraví (v plné síle) **Pepa Mlok**

● **19. listopadu** zemřel Boris Natanovič Strugackij. Knihy, které napsal s bratrem Arkadiem, spoluutvářely naši generaci.

● **22. listopadu** u Kruhu nikdo, kupodivu to bylo ještě horší, než když je tam plno, ale protože něco potřebuji probrat s Jiřinou, zkusím to ještě příští týden, ale jinak si asi začnu na čtvrtek hledat jiný program.

● **25. listopadu** věnuji pátrání v archivu CKČ, hledám neznámé povídky Ivana Kmínka pro bakalářku, která se o něm píše v Brně, a nikdy nevydané práce Zdeňka Páva. Snad se jeho sebraných spisů dočkáme, když on se jich nedožil.

● **26. listopadu** zajdu do RUR, i když bude jen do 18.30, nesu nové Interkomy a Filipovi plastové auto ☺ Filip se pokouší vzpamatovat z filmu Legendární parta, moc se mu to nedaří, jinak nic zajímavého.

● **28 listopadu** probíhá v KJV přednáška o Iránu se spoustou fotografií nádherné horské scenerie. Zjevně je to na rozdíl od Egypta turisticky nezkažená země, domorodci autentičtí, přívětiví, pohostinní.

Přednášející vše vždy viděla raději z té lepší stránky, popísovala pohostinnost místní mládeže, která je pozvala do čajovny, třebaže je to místním ženám zapovězeno, a s úsměvem ličila, jak po varování, že se blíží policie (nevím, zda obyčejná či náboženská, v zapadlých obcích to možná splývá), museli rychle odejít. Nějak jí zjevně unikla spojitost dodržování takových místních zvyků na jedné straně a hromadného věšení homosexuálů (na autojeřábu německé značky) na straně druhé.

Nicméně se Iráncům musí přiznat, že jsou hrdí na svou minulost, včetně (nebo možná dokonce hlavně) té předislámské, a snaží se udržovat památky na ni. Pokud se tedy občas projevují jako zaostalá hovada nebo Češi v padesátých letech (nevíte-li, co mám na mysli, koukněte se na Persepolis), tak nikoli talibánským způsobem.

Po přednášce jsem spěchal domů, takže jsem ani nestihl prohodit pár slov se Staňou Lálovou a Lucií Lukačovičovou, Egon mi dal její detektivku Stanice Armida, jsem na to docela zvědav, navíc je to příjemně krátké.

● **29. listopadu** rezervuji pro Akademii SF programové sály na Světu knihy 2013. Ceny Akademie se budou tradičně udělovat v sobotu 18. 5. 2013 od 15.00 do 16.20 ve Velkém sále. Pak pro divadlo na Fidlovačce sháním spojení na Jana Bažanta. Divadlo chystá dramatisaci Čapkova Krakatitu a Bažantovo komiksové zpracování téhož jim připadlo značně inspirativní.

Večer jsem zašel ke Kruhu, kde jsem s Editou, Vladem Říšou a Vládou Kejvalem vzpomínali na Strugacké. Salónek se postupně zaplnil autory, kteří na poslední chvíli nesli příspěvky do CKČ. Postupně se objevili Jitka Ládrová, Dan Tučka, Tereza Kovaníková a její otec a Vláda Němec.

Dana Tučka jsem poznal, přinejmenším mám za to, že jsem ho párkrát viděl přebírat některou z cen Karla Čapka, Jitka Ládrová bude asi nováček, úplně ji vyděsilo, že o své povídce napsala na FB a mohla tím porušit pravidla CKČ o anonymitě, zaplatila a rozběhla se domů rušit svou internetovou stopu.

Rozdal jsem Interkomy, recenzní výtisky a Jiřině krabičku CDROMu pro potřebu CKČ, a pak jsem se neuváženě zavázal, že budu porotcovat CKČ, ale bude na to skoro rok a navíc budu mít povídky na čtečce, tedy pokud si je převedu do MOBI.

● **30. listopad** nás Tomáš Němec svolal na křest knihy Znamení vlka a otevření nového obchodu FantomPrintu v Praze (už má Arrakis v Brně a Matrix v Ostravě).

Prostory prodejny mi pro podobné akce nepřišly ideální, s knihkupectvím v Londýnské se to nedá srovnat, ale když přišťe dorazí polovina lidí, tak to půjde.

Zahlédl jsem v davu paní Křištofovou z Galerie Nemesis, něco probírala s Honzou Patrikem Krásným (poznal jsem ho i přes nově narostlý plnovous), Antonína Kudláče, Pavla Koutského, Vlada Říšu, Zdenka Pobudu, JWP, manžele Pavlíkovy a Vilmu a Martina. Martin přijel na kole z práce :-)

Křest uváděl Tom Němec a Pavel Renčín. Ten také četl ukázkou z knihy. Když musel přestat, protože zhaslo světlo, celá prodejna se vděčně roztleskala. Pak se ukázalo, že to bylo domluvené, protože Pavel využil tmy a nasadil si masku (chlupy pouštějícího) vlkodlaka.

Tom zmínil, že M. T. Majar je přes svůj pseudonym česká autorka, a že je výjimečná i v tom, že FantomPrint české autory prakticky nevydává. Tady Libor Marchlík proměškal příležitost mlčet, když „zavtipkoval“, že je to proto, že u nás není dost tak talentovaných autorů, aby je mohl vydávat. Něco takového se před JWP říkat nesmí.

Křest začal s půlhodinovým zpožděním, tak už jsem potom ani nešel k Pagimu na páteční svíčkovou a promítání, snad příště.

● **1. prosince** pořádáme u Klímových malý odpolední dýchánek, ještě jsme nestihli oslavit narozeniny Sanči Fülle, a tak jsme doufali, že ji zdraví dovolí přijet. Nakonec to dopadlo dobře, zapomněli jsme dárek pro ni doma, takže přijela.

Sešlo se nás deset, jen tak na úzký kroužek u krbu, což mělo výhodu v tom, že jsme všichni slyšeli všechny, a nevýhodu, že nebylo kam utéci před Bidlovým žvaněním, když se asi trochu napil. Honza Vaněk pozval Pavla Bakiče, který v pátek holduje nějakému sportu, takže jej vidáme jen málo.

Vrcholem večírku bylo pár vět Pavla Bakiče o Spěšném vlaku Honzy Poláčka, ocenil, jak dokáže rozlišit promluvu jednotlivých postav a jak cennou zkušeností to pro něj bylo jako pro překladatele. Bohužel než ostatní mohli navázat, případně Pavla přivést k podrobnějšímu komentáři, začal Bidlo odříkávat nějaký seznam japonských filmů.

● **3. prosince** po RUR, kde jsem vyčínil Bidlovi za jeho záchvat žvanivosti, jsem šel k Honzovi Hýskovi, večer jsem se podí

Jarda Houdek @ FenixCon 2012

val na jeho stránky; pojednání o braku asi nebylo doposud překonáno. lege.cz/brak/uvod.htm a lege.cz/brak/gorel.htm

● **4. prosince** ráno mi Daniel Storm poslal kus své bakalářské práce o počátcích fandomu. Asi bych to přečetl na jeden záťah, ale navštívila mě Inka Hanušová, a pak jsem vyrazil za Tomem Štípským pro dárek pro naši ilustrátorku na Synkáč a odtud na chvilkovou návštěvu k Netopejrovi.

Večer na NYXu čtu vzkaz Viktora Janiše: Zemřela Zora Wolfová, dvorní překladatelka Arthura Ransoma a Geralda Durrella (ale i Barnese, Darwina, Doyle, Lodge, Forsytha, Bradburyho, Lessingové, Parkinsona a Petersové). Neokázalá, pracovitá, chytrá. Bude nám chybět.

Vášek Vlk vyznamenán, blahopřejeme

než jsem se v Bugatti naobědvali, připravili nám pokoje a já byl po cestě a uplynulém týdnu tak znavený, že jsem to na hodinku zalomil. Aby se to neopakovalo, nalil jsem pak do sebe ve Stodole půl litru kofoly a k večeri další kolu, což vedlo, ale nepředběhje...

Ve Stodole už se osvěžovali Pagí se svým potomkem Kordym a mým Pavlem. U druhého stolu jsem narazil na Jitku Doležalovou, Hanu Pěchulovou, Lenku Turečkovou a Viktora Dražného. Pak jsem ještě poseděl s později dorazivším Dárečkem a Peťou Pavelkem, ten si stěžoval, že nedostává pozvánky na KJV, Egone, udelej s tím něco! ☺

A byl čas zajít na Šamanovo zahájení conu a potom na úvodní přednášku MUDr. Honzy Šimůnka: Dnes naposled... (a co na to lékaři). Dověděli jsme se mimo jiné, jak dlouho budou fungovat naše nemocnice, až nastane blackout následkem přepětí způsobeného německou zelenou elektřinou. (Žalostně krátce.)

Pak jsem se vrátil do restaurace, kde jsem Dáše Mehešové předal knihu pro Martina Macáška, a někdy potom jsem si všiml, že v prezidentském sa

● **5. prosince** jsem se krátce zastavil u Zdeňka Pobudy, jen co bych nafasoval recenzní výtisky. Zvláště na Kejdu Dana Černého jsem zvědav. Pak se sejdou s Dárečkem, aby dovezl do Andromedy Interkomy.

● **6. prosince** brouzdám na NYXu a koukám, že jedna překladatelka, potom co s velkým přehledem zhodnotila současnou českou románovou produkci, zamířila na fórum: **CUKÁRNA aneb DORTY.. pečů.. pečěš.. pečeme.** Tak nějak mi ji to lidsky přiblížilo. :-)

FénixCon

● **7. prosince** vyrazím na Fénixcon s Jirkou Doležalem a jeho ženou Jarkou (Michaela musela zůstat doma, stará se o otce po úrazu). Do Brna jsme dorazili už okolo poledne,

Jarda Houdek @ FenixCon 2012

lonku probíhá v rámci workshopu Jiřiny Vorlové debata/vzpomínání o dějinách fandomu. Bohužel už trochu napitý Dáreček ji ze značné části zaplnil svými názory na internetovou kritiku.

Na prezenci jsem nechal svůj mobil, a tak když mě šáněly věrné odběratelky Interkomu (ještě z časů AF 167 Jindry Smékala) Věra Ševčíková a Jana Novotná, nebyl žádný problém mě přivolat. Paní Ševčíková si postěžovala, že v Brně nemůže sehnat Nebojte se Amariky 2, tak jsem jí poskytl svůj ukazovací výtisk.

Zase jsem se vrátil do restaurace, posilil jsem se nějakou kolou a trochou whisky s Tomem Němcem, Alžbětou Lexovou a Pavlem Koutským a okolo druhé jsem cítil, že ještě nejsem dost ospalý na postel, ani dost opilý na konverzaci se zbylými conaři, a tak jsem dočetl Kejdu Dana Černého.

Ráno po pěti hodinách výživného spánku pílím na výbornou přednášku Lucie Dropové o filmových koncích světa.

Někdy dopoledne jsem potkal Pavla Poláčka, vyprávěl mi o Bílconu a o tom, jak se na Fénixcon chystal i Aleš Koval, ale pak onemocněl. Přičítám si zásluhu na tom, že nejlepší con tohoto roku, samozřejmě mám na mysli Dinocon, připomenul mnoha dinosaurům, že cony mohou být prima, a zase se začali ukazovat. Po letech se třeba na Fénixconu objevil Jiří Olšan-ský.

Před polednem přijela Vilma a bylo na čase uspořádat konferenci nad obálkou a grafickým zpracováním Mycélia (Jantarových očí) s Radkem Dojivou za grafiky a Tomášem Kučerovským za výtvarníky :-). Pak se za mnou ještě zastavil docent Jan Havlíš a jen těsně se minul se svým učitelem Ondřejem Šefčíkem, dobrým známým Šamana a také SF autorem.

Po konferenci jsme se rozdělili, Vilma (a její láhev požehnané medoviny) šly na přednášku Petry Neomillnerové, já zamířil na Lívii Hlavačkovou. Její přednáška dle mého dost uškodilo, že nepřišla Jana Jůzlová, i když došlo i na historii a drbky o slavných (a jejich vztahu k pohlavním nemocem), lékařsko-patologická část převažovala a pro návštěvníka, který neznal formu a obsah předchozích přednášek populární dvojky JJ+JH, to mohl být docela šokující zážitek.

Okolo sedmé mě vyhledal Jan Czechaczek, který píše bakalářku o díle Honzy Hlavičky a Ivana Kmínka. Je už

Egon Čierny s manželkou Jarkou krájí dort pro nejsympatičtější dvojici

z té generace, pro kterou je komunismus a Rakousko-Uhersko zhruba stejně vzdálená minulost, a tak dalo docela práci vysvětlit mu některé pojmy a situace.

Večer jsme s Vilinou zašli na udílení cen, stihli jsme právě předávání medailových míst Daidalose-Jiranose, a mohli jsme zatleskat vítězství Martina Gilara. Pak mě ještě zaujaly ceny pro nejlepší masky, nebylo jich mnoho, ale všechny byly skvělé a Tanelář měl dost práce z toho vybruslit. Nakonec dal nějakou cenu všem. Tuším se udílela i cena

pro nej pár, protože mě a Mirka Dvořáka pak Egon pozval na kousek dortu. Pak už mi to trochu splývá, neměl jsem z pátku na sobotu tolik ponocovat. Jen si ještě vybavuji nádherné fotografie z conů, které mi ukazoval Pavel Konečný.

● **10. prosince** na 197. výročí narození Ady Lovelaceové, Byronovy dcery a první programátorky, kvačím do RUR. S Filipem v depresi uvažujeme, že pondělní RUR už je tak málo navštěvované, že by se mělo zrušit či nějak reformovat.

● **13. prosince** jsem se nedostal ke Kruhu, protože jsem musel čekat na Michaelu, která by netrefila na Vánoční večírek Kristin Olsonové, jenž začínal v šest. Poprvé jsme tam viděli malého Benjamina, však to byla i pro něj první party, které se zúčastnil. Protože si Kristin v létě užívala mateřství, nekonal se pololetní večírek a knih na rozdávání bylo najednou příliš. Znalci si však stěžovali na klesající kvalitu, nakladatelé kvalitních knih musí šetřit, a tak posílají ochutnávkové výtisky v PDF, v papírové formě byly k prohrabování hlavně dobrodružné věci a upírské romances.

● **15. prosince** se přes děsivou ledovku, která pokrývala celou Ruzyni, odvažujeme na knihkupeckou sobotu Toma Štípského do Nuslí. Popovídali jsme si s Honzou Kantůrkem, a když přítomní vytáhli obrovské doutníky, vyrazili jsme k Daně Čermákové na Vánoční večírek.

Už tam byl Dáreček a Peťo Pavelko, Helenka a Martička ze z Plzně se neodvážily do té poledovice a Pagimu také něco bránilo přijít, takže jsme museli jít i za něj. Málem bychom se neodkulili, naštěstí nás Peťo hodil na metro.

● **17. prosince** z RUR konečně odnáším XB1 12, minule jsem ji tam nechal, protože jsem měl za to, že už ji mám, jsou všechna ta čísla nějaká stejná.

Zdeněk Rampas

dokončení ze strany 1 lidmi, kteří by někam mimo Prahu možná vůbec nevyjeli, ale když je SF osloví v jejich domovském prostředí, jsou spokojení. My ostatní se rádi sjedeme z různých končin republiky.

V neděli jsme se vydali za dušičkovými povinnostmi, pak už následovaly návštěvy přátel. Sněhu ubýlo a my se vraceli domů. Les pod Radčem se zachumlal pod bílou peřinu. Pak jsme potkali tři srnky. Jednu po druhé a všechny přecházely přes silnici. Nepospíchaly. Ono se jim asi ulevilo, že snih konečně vypudil z lesa houbaře.

MINICON

Je to fajn sešlost, které se zúčastňuju, jakmile okolnosti alespoň trochu dovolí. Na Mariánském náměstí se mizerně parkuje. I tentokrát jsme řešili tento problém. Přidružil se k nám místní bezdomovec, který okamžitě poznal, že jsme z odlehlých končin. Na nás je toho v Praze viditelně moc: lidé, auta, tramvaje. Davy. Jako kdyby měl skutečně vypuknout nějaký ten stále vzpomínaný konec světa. Minicon se chystal nadhodit téma jiné – na přetřes měly přijít alternativní historie. Takže jsme obdarovali přátelského bezdomovce několika mincemi, protože jinak by nám jistě uškodil – a hurá do imponantní budovy, v níž sídlí Městská knihovna.

Účast se mi zdála o něco menší než jiné roky, ale za tím jistě nebude nižší zájem čtenářů. Miniconu úspěšně konkurovala Odborářská manifestace na Václaváku. Bud'me k sobě upřímní – takové občasné manifestování může být i k užtku, tak proč si ho nedopřát?

Stihla jsem konec přednášky Vlada Říši a nepřišla jsem o pár slov Františky Vrbenské. Přednášky, které posluchačům Minicon nabízí, jsou vždycky nadprůměrné, takže nemá význam několika slovy popisovat, co je nejlepší slyšet na vlastní uši. Avšak nemůžu nevyzdvihnout přednášku Jana Zenkla, zaměřenou, jak já to pochopila – na jakési uzlové body v české historii. Ne se vším bych souhlasila, ale právě tady funguje autorská licence a věřte, že pan Zenkl své věci báječně rozumí.

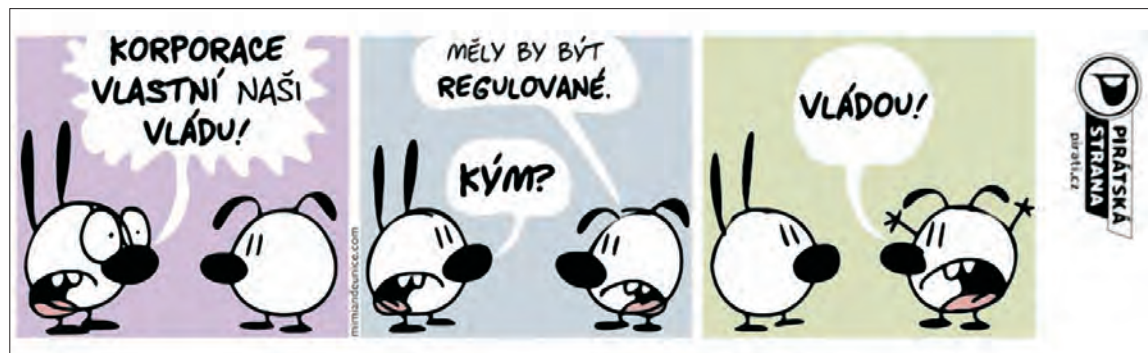

Tess, Julie a Tom Petrásek

Prstenu pro vévodkyni, který jsem zaručeně někde viděla – to marně neznamená, že je nemám, to znamená, že pokud je mám, nevím kde – odebrala jsem se do nejbližší okresní knihovny s tím, že si nějaké knížky vypůjčím, abych si udělala přesný obrázek. Jediné, co v knihovně našli, byla jedna starší kniha Josefa Pecinovského, kterou mi přinesli ze skladu! Nabídka SF literatury je v oné knihovně sice dosti rozsáhlá, ale co se výběru týče, o tom hodně vypovídá právě popsaná situace. Ne každý čtenář objízdí cony či festivaly, kde si může z bohaté nabídky dokonce vybírat. Také mám informaci pozoruhodnou: V knihovně se prý vyskytovala i jedna kniha od pana Novotného, avšak existuje podezření, že byla odcizena. Někdo ji moc chtěl.

Protože jsme na Mariánské náměstí přicestovali z daleka, učinili jsme pokus občerstvit se v suterénním zákoutí, kterému vévodí kafe automat. Podlehli jsme iluzi, že to místo je k občerstvení vyhrazeno. Však tam byly i stolký! Na pravou míru nás uvedl jakýsi po chodbě kroužící chlapík, který nám občerstvení zakázal s tím, že tam je divadlo. Vzhledem k tomu, že vlastně průkazky, které nás činí legálními návštěvníky Městské knihovny, podlehl jsem zmatení. Šli jsme se občerstvit ven a je mi líto, že onen iniciativní muž nenechal kvůli divadlu přemístit i onen kávový automat. To byla jediná vada na kráse toho zábavného listopadového dne. Také jsem nelenila a vydala se k zrcadlu, abych se ujistila, zda nevypadám podezřele. Aby mě z té úctyhodné instituce třeba nevyvedli!

Protože součástí Miniconu byl i Knížkon, přeju všem autorům, aby jejich knížky lidi taky moc chtěli. **Liba Čermáková**

Uličník s nadměrnou představivostí

Série *Calvin a Hobbes* od amerického kreslíře **Billa Wattersona** (nar. 1958) je zřejmě nevtipnější komiks, který je momentálně k dostání v českých knihkupectvích – a dost možná, že v nabídce není momentálně ani srovnatelně vtipná neobrázková kniha. A zdá se, že čeští čtenáři to již zjistili, tudíž se stripy, které v USA vycházely v letech 1985–1995, dočkaly již sedmého knižního souboru z celkem jedenácti a je dost velká naděje, že vyjdou v češtině kompletní. Což se hned tak nějaké (zvláště stripové) sérii v Česku nepoštěstilo, dokonce ani legendárním *Peanuts* (zatím) ne, jakkoliv byli Wattersonovi vzorem.

Možná proto, že *Calvin a Hobbes* je přece jen komiks současnější. Dynamičtější, s větší mírou nadsázky, imaginace i odvázanosti, ale také sofistikovanější – Watterson se přece jen obracel již k poučenějšímu publiku než předtím **Charles Schultz**. Přitom si vystačí s pouhými čtyřmi až šesti postavami – kromě titulních hrdinů, uřvaného uličníka Calvina a jeho plyšového tygra Hobbesa, který ožívá, jakmile nikdo jiný není v dohledu, jsou to především utrpení Calvinovi rodiče a občas také jeho spolužačka Susie a učitelka ze školy (plus pan ředitel, ten toho ale moc nenamluví, jen se na Calvina mračí ve své pracovně, obvykle v závěrečném okénku stripu, které pointuje nějaké Calvinovo fantastické dobrodružství, neslučitelné se školním řádem).

Zásadní je přitom skvěle napsaná (a nakreslená) hlavní postava. Calvin je typ toho chytrého uličníka, který je postrachem všech rodičů a zároveň miláčkem čtenářů. Jeho fantazie je neuvěřitelně rozbujelá: tygrem, který ožívá a Calvinovi je čímsi jako o fous starším bratrem, to jen začíná. Calvin je ve svých (Wattersonem expresivně vykreslených) představách vesmírným dobrodruhem Sekáčem, Tyrannosaurem, maskovaným hrdinou Megamanem nebo soukromým detektivem, pod jeho rukama ožívají nejen sněhuláci z názvu souboru, ale také kolo, kniha nebo potraviny. Vesměs proto, aby Calvina (i Hobbesa) nějak ohrožovaly – jedním z nejkomičtějších stripů je Calvinův zběsilý zápas s obzvlou arašídovou pomazánkou, kterou mu matka namazala na sendvič ke svačině do školy; končí tím, že ji Calvin utopí v kakau. Kouzlo a vtip tkví v tom, že vše, co Watterson svou groteskně nadsazenou kresbou zachytí, by se docela dobře mohlo skutečně stát, kdyby děti měly podobné nápadů a dost odvahy je zrealizovat; čtenáře-rodiče to nutká zamknout inkoust ve skříni, aby se děti ve vaně neinspirovaly třeba hrou na havárii ropného tankeru.

Zároveň je ale Calvin také osamělý outsider. Občas ho šikánuje silnější spolužák, rodiče ho převážně okřikují nebo po

něm vyžadují plnění povinností a slušné chování a Susie, která navzdory mnoha zklamáním neztrácí ochotu si s ním hrát, je – holka. A holky jsou „lepkavý a odporný“, dávají si „hubance“ a „pusance“ a kluci si s nimi zásadně nehrajou. Natož Calvin, „doživotní diktátor protiholčičího klubu“. Překladatel **Richard Podaný** mimochodem opět odvedl skvělou práci, s několika veršovanými pasážemi a „sněhulumpáky“ navrch.

Neboli Calvin je ideálním prototypem šesti- až osmiletého kluka. Jeho věk nelze zcela přesně odhadnout, protože ve škole se neúspěšně učí počítat jednociferná čísla, ale přitom umí dost psát ve větách a na otce občas vyrukuje s ústavními svobodami nebo „sociologickými průzkumy“ o momentální úrovni

rodičovské popularity – a vychytalými radami, jak ji zvýšit. Zároveň ale nelze říci, že by Wattersonův komiks byl pro děti jeho věku, ba že by vůbec byl pro děti; konec konců stripy vycházely nikoliv v časopisech pro děti, ale v nedělních novinových přílohách. Calvin je totiž více idealizovaným klukem z představ a vzpomínek čtenářů mnohem starších – se vši svou obdivuhodnou samostatností, energií a vynalézavostí, s konstruktivními i (častěji) destruktivními následky. A také se svými hypertrofovanými (a proto tak neodolatelně humornými) strachy, frustracemi a prohrami. Dospělí čtenáři spíše pochopí četné postmoderní nárážky (od detektivní drsné školy po věčné předvolební průzkumy

a statistiky) i pozici rodičů, unavených nevyspaných bytostí, vděčných za každý den bez katastrofy doma nebo ve škole. Mnoho vtipů je přímo založeno na neslučitelnosti zájmů malého kluka (jenž vyznává zásadu „Nejdřív já, pak zbytek světa“ a příležitost k divokému dobrodružství vidí za každým rohem) a jeho rodičů, kteří svého jedináčka samozřejmě milují, ale zároveň by chtěli taky trochu klidu.

Nejrozsáhlejší souvislá pasáž několika navazujících stripů je věnována předvánočnímu období, kdy si Calvin s hrůzou uvědomí, že Santa Claus dává dárky jen hodným dětem, a že by se tedy měl polepšit. Místo toho problém samozřejmě jen verbálně rozebírá a hledá cesty, jak to ošulit. Rodiče, kteří se rozhodnou koupit *Calvina a Hobbesa* svým zlobivým dětem k Vánocům, zabijí tři mouchy jednou ranou: zabaví děti, sami sebe a ještě získají uspokojivý pocit, že by na tom mohli být mnohem hůř.

Pavel Mandys

Bill Watterson: Calvin a Hobbes – Útok vyšinutých zmutovaných zabijáckých obludných sněhuláků. Přel. Richard Podaný, Crew, Praha, 2012, 128 s., 199 Kč

Kladivo na čaroděje

Když byla na loňském Fénixconu ohlášena zbrusu nová česká knižní série *Kladivo na čaroděje*, vyšplhal index čtenářského vzrušení okamžitě téměř nad hranici měřitelnosti – horor? současný svět? mystika a magie? vyšetřování paranormálních jevů? jako hrdinové tloušťák, hipík, frajírek a blondýna? první díl jako příloha zdarma v Pevnosti? Sem s tím! Že se nakonec čekalo o něco déle, než bylo v plánu, a že knížka nebyla v příloze, ale za cenu pěti piv normálně v krámě? No co už, hlavně že je konečně venku...

Kdo čekal intelektuální duchařskou detektivku i na vzdory autorství Jiřího Pavlovského a olezlému démonickému mutantovi strašícímu na obálce, musel být chtít nechtě zklamán už po prvních kapitolách, které knize (a nejspíš i celé sérii) přiznaly status čistočistého oddechového braku. A pořádného! Stránky srší slovními přestřelkami, žádný z hrdinů si nemusí chodit příliš daleko pro nekorektní hlášky. A morálka? Na tu se tady zvysoka kašle. Ostatně – myslíte si, že zombíka umlátíte silou svého neposkvrněného charakteru? Z bandy dlouho očekávaných hrdinů se vyklubali narcistický nekrofil, agresivní mánička, zkrachovalý zabiják démonů a alkoholička, které umí lézt lidem do hlavy – vskutku povedená parta, když vezmeme v potaz, že se jedná o kladácký tým! Klasický boj dobra se zlem ovšem nečekejte – na obou stranách stojí arrogantní sebestřední šmejdi bez špetky svědomí. Pavlovský se drží hesla „cynismus až za hrob“ (doslova) a rozhodně se nehodlá s ničím párat, tím méně s bráním ohledů na obyčejné civilisty nebo nedej bože útlocitné čtenáře. Na Rychlé šípy se nehraje, všudypřítomná nadsázka dokresluje už tak dost absurdní každodennost současných Čech, některým zvráceným vtipům se dokáže zasmát jen bezcitné zvíře – v důsledku skoro každý, kdo knize přijde na chuť. Zkrátka a dobře – poctivě napsané béčko. Zatímco v prvním díle *Magie pro každého* se pomalu předestírá záhada kolem zabíjených odborníků na okultismus a formuje se vyšetřovací tým, ve *Městě mrtvých* se naplno rozjíždí frenetická akce, při které nezůstane stát kámen na kameni. Schválně jestli uhodnete, co se stane, když dáte na jedno místo dva psychopatické protagonisty, armádu zombíků a docela obyčejný kombajn...

Jediný nedostatkem jinak povedených pilotů může být právě jejich „pilotovost“ a věčné záměrné nedotahování načatých věcí, které se mají řešit „někdy příště“, zároveň s vnitřní nekonzistencí klidových a akčních pasáží, mezi kterými se přeskakuje jen tak z ničeho nic, až občas ani nejde pochopit, proč po zadumaných stránkách plných hutné atmosféry najednou mezi listy kape na podlahu krev, přičemž se uvnitř příběhu vlastně nic tak zásadního nestalo. Funguje to kupodivu dobře a obě knihy hned po dočtení lákají sehnat si pokračování. Centrální děj se rozvíjí sice pomalu a je notně bržděný desítkami stran plnými vnitřností, slizu a ujetých debat ve stylu Pulp Fiction, ale nakročeno má rozhodně poutavě i přes to, že se v každé knize pohnul jen o milimetr a zatím není jasné, jestli další

autoři jeho zákruty nepohrbí úplně. Mají-li být všechny díly samostatně čitelné bez znalosti předcházejících, budou mít opravdu dost co dělat. Další oříšek je čeká v podobě osobitého stylu Jiřího Pavlovského – nechává čtenáře na pochybách, zda se i nadále podaří udržet nastavenou látku; přeci jen jsou jednotlivé charaktery i jejich mluva pojaté dost specificky a budoucím spisovatelům příliš prostoru pro kreativitu nedávají, což snad vykompenzuje zatím jen stručně načrtnutý magický

svět plný nejrůznějších podivností, který naopak poskytuje volnosti habaděj.

S přihlédnutím ke všem pro i proti jsou pilotní díly nové série rozhodně zajímavé. Sice neaspírají k literárním kvalitám ani filosofickým přesahům, zato však naplno splnily svůj účel a přináší řemeslně poctivě odvedenou porci zábavného braku. Svě fanoušky si *Kladivo na čaroděje* bezpochyby najde – troufám si tvrdit, že mnohem snáz než rozjetý kolos Agenta JFK nebo Marka Stonea.

Jakub Guman

Epocha, 2012, obálka Lubomír Kubpčík, #1: 200 str., 159 Kč, #2: 144 str., 139 Kč.

Základní zákony lidské blbosti

Carlo M. Cipolla pro knižní vydání upravil dva své texty, které se šířily jen po internetu. V prvním má pepí za hybatele evropských dějin, což dokládá konkrétními příklady. Druhý je věnován lidské blbosti. Obecně za blbana považujeme jedince lidského druhu, který nám nějak nesedne. Protože tento vztah bývá často symetrický, zdá se, že ke klasifikaci blbů lze jen těžko něco dodat. Přesto se to autorovi, i díky jeho inovativní definici blba, podařilo a explicitně formuluje pět zákonů lidské blbosti.

Argo, 2012, překl. Jindřich Vacek, 110 str., 178 Kč

Fantastická cesta do hlubin lidské duše

„Byla zase noc. Hostinec U pocestného kamene spočíval v tichu a to ticho se skládalo ze tří částí.“ Tak začíná debutový román amerického spisovatele Patricka Rothfusse *Jméno větru*, první díl trilogie *Kronika královraha*. A už z oné kratičké ukázky je jasné, že příběh Kvotheho, muže s tragickým a temným osudem, který má během tří nocí vyprávět o svém životě, nebude tuctovou fantasy. Však také právě *Jméno větru* před několika lety odstartovalo skvělou edici Fantastika nakladatelství Argo a nyní se, při příležitosti vydání dlouho očekávaného druhého dílu, dostává na české pulty podruhé, tentokrát v jednosvazkovém vydání. A nutno říct, že se pořád jedná o jednu z žánrových událostí roku. Rothfussův román byl a zůstává velmi příjemným zjevením v záplavě jepičích hvězdiček a rádo by dech beroucích fantasy, které se na obálkách předhánějí v kadenci užití slov jako *Brilantní! Epické! Strhující! Nejoriginálnější debut od pondělních Lidovek!* a uvnitř pak vrší obraty třpytících se mečů vykovaných v potu vousem mocnými trpaslíky za svitu berylů vytěžených z nitra nejtemnějších hor za účelem porazit odporné bradavičňáky schopné vydávat jen jednoslabičné skřeky a prznit spanilé pobledlé elfky.

Ač je fantasy můj nejoblíbenější žánr, nemá cenu si nepřiznat, že v poslední době hodně devalvoval (ostatně jako většina nejen žánrové produkce). A málokterá oblast fantasy devalvovala víc než ta, kterou zveme klasickou. Čtenářům stačí něco nabubřelých elfů, družina hrdinů a samozřejmě nějaké velké zlo za obzorem a většina autorů nemá problém se nízkým standardům přizpůsobit a vycházet jim vstříc. V českém prostředí se jedná o jakýsi bludný kruh, ze kterého není takřka možné vystoupit, protože povědomí našince o kánonu je formováno především těmito „kvaziklasikami“. Chcete příklad? Neúspěch jazykově i myšlenkově vytříbené *Fionavarské tapisérie*, přehlížení skvělého Tada Williamse na úkor x-tých pokračování stále stejných (a nudnějších) pokračování ság R. E. Feista či T. Brookse. Absolutní zprznění *Kronik Thomase Covenanta Nevěrců* od S. R. Donaldsona (jinak jedna z nejkrásnějších oslav moci a krásy přírody) a mohli bychom pokračovat...

Jméno větru však dává naději, že i kvalita má šanci na úspěch. Svého času byl román považován taktéž za hype, ale čert to vem. Ta kniha je skvělá a její autor je už teď jedním z moderních klasiků. Proč? Protože je sakra konzervativní. Jak říká jeho hrdina Kvothe, když mu kronikář mající sepsat jeho příběh namítá, že nikdo – ani největší hrdinové a králové – nevyprávěli svůj příběh déle než dva dny: „Udělám to pořádně nebo vůbec ne.“ Ano, v praxi to znamená, že fanoušci čekali na druhý díl dlouhých pět let. (Což je mimochodem další důkaz kvality – kolik znáte začínajících autorů, kteří si mohou v dnešním drsném knižním průmyslu dovolit takovou proluku, aniž by se na ně zapomnělo? Já žádného.) A stejně tak si asi počkají i

na díl závěrečný, ale někdy se prostě počkat, až autor vypiluje i tu poslední čárku a dlouhou samohlásku, vyplatí.

Hned na úvod Rothfuss jasně deklaruje, že jeho kniha bude: Melancholická – a tedy s nádechem tragédie, což je jediné dobře, protože už Tolkien věděl, že všechny velké příběhy jsou tragické. Poetická – málokterý autor si dává takovou práci s malebností svých obrátů a obrazů, ale také s důrazem na hudební a rétorické motivy jako Rothfuss, z hlavy mne napadá jen Guy Gavriel Kay a Peter S. Beagle. Symbolická – podobstvím je již název knihy, odkazující ke snaze hlavní postavy odhalit tajemství magie, ale života vůbec i „nemožnost“ takového snažení. A prostě veskrze magická... čímž nemyslím jen ne-

ustále se opakující motiv trojice (troji ticho nebo tři dny vyprávění), ale prostě skutečnost, že stránku za stránkou vás Rothfuss okouzlí jako nějaký dávný vypravěč. Nespoléhá na zběsilé akční a davové scény či barvitě popisy a za každou cenu divně (většinou zparchantěle francouzsko-finsky) znějící „elfštinu“ či jiný starý jazyk. Samozřejmě, že akce, popisy i elfštinu dostaneme, ale vždy je jasně znát, že každé slovo bylo důsledně zváženo. Je hodnotné? Nese informaci nebo atmosféru? Neří zbytečné? (Zde je třeba nejen pochválit, ale doslova vychválit Janu Rečkovou, jejíž překlad v mnohém připomíná legendární práci Michaela Bronce na *Posledním jednorozci*).

A tak jsou i Kvotheho počátky, které by se daly nakonec shrnout do jeho prohlášení, že byl vyloučen z nejslavnější Univerzity v mladším věku, než je většina jiných vůbec přijata, skutečně strhujícím čtením, naplněným tragikou, příznakem čehosi temného, křehkou poezií i humorem (potěší především Kvotheho duchovní cvičení). Možná je to překvapení, že je první díl fantasy trilogie vlastně překvapivě působivým bildungsrománem, ale proč ne? Jinými slovy: tahle fantasy je v prvé řadě hluboce lidský román a Kvothe, přestože se nejedná o žádného starce, patří k tomu typu hrdinů, kterým od začátku opravdu věříte, že nesou na svých ramenou tíhu nevratně porouchaného světa a že zažili a přestáli více smutku a hoře, než je lidem souzeno. I proto je *Jméno větru* jednou z nejklassičtějších fantasy široko daleko. Rothfuss ví, že čtenáři světu nerozumí pouze skrze děj a atrakce, že příběh bez obětí a utrpení není ničím jiným než plochou zábavou. Kvotheho příběh plochý rozhodně není. Ale zábavný je pekelně a stejně jako třeba u *Poklidného a tichého místa* od už zmíněného Petera S. Beagla nelze než smeknout, jak velkou míru prožitku a pochopení lidského osudu tato „žánrovka“ nabízí...

Boris Hokr

Patrick Rothfuss: *Jméno větru*, Argo/Triton, 2012, přeložila Jana Rečková, obálka Donato Giancola/Laura Brett, 328+328 / 648 stran, 278+278 / 498 Kč

Recenze převzata ze serveru Knižňrout.

Krásné nové stroje punkových kovbojů

Se zařazením knižní série *Mechanické století* do subžánru steampunku je to poněkud problematické. Autorka si z něho vybrala jen pár atraktivních prvků, mechanismy a vynálezy, šílenice na straně dobra i zla, špinu ponurého městského prostředí, hlad po poznání. Celkově jí ale slouží jen jako kulisa, aniž by se snažila jeho kánony nějak obohatit. Uvědomuje si to i její americký nakladatel, který knihy Priestové označuje jako „steampunk 102“, což neznamená procenta, ale signalizuje to příměs (nemusí nutně znamenat obohacení), něco navíc, něco mimo... prostě že to není steampunk, jaképak s tím štráčky.

To koneckonců v tak rozvolněném žánru, jakým je fantastika, vůbec nevadí. Zklamána zůstala nanejvýš enkláva steampunkových puristů dychtících po každé novince z jejich úzkého, skoupého subžánru. Zvláštní svět *Zemětřasu*, první knihy ze série, si získal zástupy příznivců a román ověnčila cena Loccus (Hugo a Nebula zůstaly jen v podobě nezměněných nominací). Priestová pochopila, že podivně deformovaný svět americké občanské války (v alternativě, kdy se lidstvu vymkla z rukou technika, jež zde dospěla dál v realitě) je zlatá hřivna, z níž je možno dále těžit. Zároveň si ale uvědomila některé (relativní, subjektivní) chyby, jichž se dopustila v prvním svazku, a začala se svým světem zacházet stejně volně jako se steampunkem. Pomiňme útlou novelku z téhož prostředí *Clementine*, jež vyšla mezi oběma romány; na *Zemětřasu* a *Bitevníku* vystane vývoj Priestové i jejího imaginárního světa dostatečně zřetelně.

V *Zemětřasu* se rozdávají karty, a tak se v něm dozvíme vše podstatné. Z kontextu celé Ameriky vytržené město Seattle, jakási autorčina laboratoř, stihla katastrofa. Tříšticí se mocenské zájmy eskalovaly zlatou horečkou do té míry, že použitá technika těžby způsobila technologickou i ekologickou katastrofu s nedozírnými důsledky. Podkopané centrum města se dílem zřítilo, a co nedokonalá tahle zkáza, dovršil neznámý plyn vyvěrající z útrob Země a proměňující lidi v monstra, jaké si zombies. Městská rada obehnila postiženou oblast vysokou zdí, za níž se drží plyn i nemrtvé bestie, a ponechala ji svému osudu. Ne že by se zuboženému a zavrženému zbytku města vedlo lépe, ale aspoň tam žijí lidé. Avšak i za zdí žijí lidé, jak se

ukazuje v průběhu románu. Naučili se to, za přísných bezpečnostních opatření tam vyrostlo podsvětí společnosti podivných existencí, uchýlených do katakomb, kanalizace i izolovaných prostor. Tyhle dva světy se výpravou dvou hrdinů za zeď do prokleté zóny prolnou.

Kromě toho v Americe právě probíhá občanská válka. Vleče se už mnohem déle než čtyři roky, kolik trvala v našem světě, ale o moc víc se o ní nedozvíme. Jen tu a tam nám nad hlavou proletí vysloužilá válečná vzducholoď, která se stala kořistí podloudníků. Priestová si o to víc libuje v podzemí města, vybaveném nevidanými, byť naivními vynálezy, a potyčkami s nemrtvými, které by se jistě líbily Georgi Romerovi.

Po jednom románu však autorka následuje příkladu obyvatel Seattlu a opouští jej. Opouští v zásadě i postavy knihy, které měly dost času přirůst k srdci čtenáře: matka vydávající se do hororového města hledat syna, to jsou nosné motivy a v závěru *Zemětřasu* slibují pokračování. Nedojde k němu, *Bitevník* zalidnil noví hrdinové, kteří jsou s postavami předešlé knihy svázáni nanejvýš rodokmenem. Pár starých známých pak najdeme v samotném závěru nové knihy, aniž předtím sebe méně zasáhli do děje. Přejedli se autorce nemrtví? Omrzela ji i ta omezená dávka steampunku, jakkoli má grády 102? Depřála ji pochmurnost zruinovaného města, které prakticky nezalo sluneční svit, toužila po sluncem ozářené prérii?

To, že se vzdala tak vděčného milieu, svědčí o zásadním myšlenkovém přerodu. Zavedl ji přímo do ohniska občanské války, která v předešlém svazku figurovala jen okrajově. Neopustila techniku, neopustila zombies. Monstrózní obrněný vlak, do něhož usadila své nové hrdiny, aby projížděli napříč Amerikou, je vděčná steampunková rekvizita. Po obzoru občas přeletí válečná vzducholoď. Bizarní postavy, vyzvědači, intrikáni, zrádci, sabotéři a neohrožení hrdinové (a také hrdinky) se rovněž hodí do výbavy steampunku a dojde i na střetnutí s živoucími mrtvolami, střidmé sice, zato parádně vyhocené. Ve všech dalších ohledech však Priestová překvapivě přesešla a píše vlastně western, alternativní fantaskní kovbojku. Atmosféru, kterou se jí dařilo vykreslovat v předešlé knize, nahrazuje přímočařejší akce. Román tím dostává větší spád, působí však povrchněji, i když řemeslně jistěji. Byla to asi těžká volba, recyklovat tak působivý svět jen v podobě skořápky, a efekt rozhodně není jednoznačně pozitivní. *Mechanické století* však nabízí i další prostředí. Třeba se Priestová po tomto spíše nerozhodném výsledku treť do černého v dalším pokračování.

Roman Lipčík

Cherie Priestová: Bitevník. překlad Zdeněk Uherčík, Triton, Praha, 2012, 344 s., 239 Kč

Alternativa a predestinace

(Máme možnost volit mezi alternativními světy, nebo podle há naše volba předurčení jakési skutečné historie?)

Přednáška pro seminář Klubu Julese Vernea na Miniconu 2012

Když jsem byl před mnoha lety mladým mužem, který přemýšlel o založení rodiny, připadalo pro mne v úvahu asi deset dívek, s nimiž bych se byl mohl tento nápad pokusit realizovat. Ve skutečnosti to bylo mnohem více děvčat a žen. Teoreticky asi 3 miliardy. Pochopitelně musím odečíst ženy příliš staré nebo malá děvčátka, i když na děvčátka jsem si mohl počkat. Musím také odečíst ty ženy, které by se mi asi nelíbily a nepřitahovaly by mne. Našly by se i jiné důvody pro odmítnutí. I tak by ovšem ve hře zůstaly stovky miliónů potenciálních manželů. Bylo to reálně možné. Jeden můj kamarád si tehdy vzal dívku z Tádžikistánu, která sem přijela v rámci družby. Jiný kamarád emigroval a oženil se s Australankou. Další se stal příslušníkem indiánského kmene v pralesích Amazonky. Další jezdil na slonech v pralesích Barmy. Zkrátka bylo to reálně možné. A já jsem ty stovky miliónů jistě nádherných a žádoucích žen odmítl kvůli jediné. Volil jsem. Rozhodl jsem se. Učinil jsem volbou akt svobody a zaplatil jsem za něj ztrátou stovek miliónů alternativních cest.

A tak je to v mém životě pořád. Od rána do večera, každého dne, tisíckrát v různých činnostech volím mezi mnoha možnostmi, které se nabízejí, a abych dosáhl nějakého cíle, obětuji a zavrhuji tisíce, a někdy milióny jiných, alternativních možností, jak se zachovat, co udělat, kterým směrem se vydat do neznámé, nejisté a tajemstvím zahalené budoucnosti. Když obětuji a zavrhuji všechny ty hromady alternativních možností, mám pocit svobodného člověka. Jsem to já, kdo volí a vybírá si cestu.

Fatalista by se mnou nesouhlasil. Řekl by, že má volba je sebeklam, že je jen zdánlivá, protože kdesi už je napsán můj příběh a celý můj osud je předem daný, že je už dávno předurčeno, jak se budu v které chvíli rozhodovat, jak budu volit mezi možnostmi.

Jistě už víte, k čemu tu směřuji. Fatalista alternativu nezná. Nezná ani historickou alternativu a dějiny lidstva jsou pro něho stejně předurčeným, kdesi dávno napsaným příběhem. Všechny cesty jsou dány a ve skutečnosti z nich nelze uhnout. Snažíme se a nervujeme se zbytečně. I když teď udělám nějakou schválnost, nějaký nesmysl, bylo dáno předem, že ho udělám, a v žádném případě nešlo o projev mé svobody. Pro fatalistu žádná svoboda neexistuje. Život i dějiny jsou pro něho, stejně jako ve staré řecké tragédii, jen otroctvím a člověk je bezmocnou figurkou, kterou bohové na Olympu posouvají po své šachovnici. Fatalistu honí životem přízrak marnosti, protože snažit se o cokoliv je marné a zbytečné. Ve skutečnosti lze jen odehrát svůj part, svou roli a naplnit osud.

Pro fatalistu historika také nemá smysl uvažovat o alternativách. Jinak to nešlo. Historické události se staly tak a tak, protože to bylo dáno, a nemohly se stát jinak. Pro něho existuje jen jediná skutečnost, ta, která se naplnila. Cokoliv jiného se

naplnit nemohlo. Naše historické vědy jsou plné fatalistů. Oni si samozřejmě nemyslí, že naše osudy napsali bohové na Olympu. Říkají, že ten a ten politik, voják či bankéř se rozhodl tak a tak, protože situace byla tak nastavena. Byla tak nastavena jejich psychika, jejich tělesná chemie, jejich doba, jejich obzor, rozhled a možnosti. Říkají, že stejně tak je nastavena i naše dnešní situace a to je jediná existující skutečnost, která je k dispozici. Jinými slovy, svět je jakýsi mechanismus, jakýsi konglomerát vlivů našeho nitra i okolí, vnější i vnitřní chemie, záření, energie, který se valí časem zcela mechanicky a pro nás lidi neexistuje možnost úniku. Kdybychom tedy měli k dispozici nějaký počítačový program, který by kontroloval každou částici hmoty a každé kvantum energie v celém vesmíru, mohli bychom z krátkého naskenovaného časového úseku pohybu částic a energií propočítat pohyby do minulosti i do budoucnosti, znali bychom kompletně celou minulost až k velkému třesku a viděli bychom také budoucnost. Znali bychom celý příběh našeho chování a našich dějin.

Můžete pochopitelně namítnout, že již pouhá znalost naší budoucnosti by nás přiměla chovat se jinak, podnikat nečekané věci a vyvázat se z otroctví předurčenosti do svobody tím, že uděláme nějakou schválnost, která v předpovědi nebyla. Na to vám historik fatalista namítne, že tam ve skutečnosti byla, že předurčený příběh má svoji meta-úroveň, která s naší možností nahlédnout do budoucnosti a zachovat se schválně jinak počítala.

Vtip je v tom, že počítat s něčím může jen NĚKDO, nikoliv něco. Nejednalo by se pak o mechanismus, ale o osobu, která svět a jeho dějiny řídí. Bud'to jsou tedy oním osudovým řiditelem a hybatelem nevypočitatelní bohové na Olympu, nebo neznámé duchovní síly, nebo celo-vesmírná inteligence, nebo zkrátka a jednoduše onen starý známý hebrejsko-křesťanský Bůh. V každém případě, pokud jsme ve svém myšlení a ve svých analýzách dost důslední a důkladní, brzy vyjde najevo, že s představou pouhého mechanismu, který by předurčoval naše osudy a dějiny slepě a mechanicky, zkrátka nevystačíme.

Jak je to tedy doopravdy? Jsme svobodné bytosti, které si svoji budoucnost volí a určují samy podle své vůle, nebo jsme jen figurkami v předem napsaném scénáři? Pokud jsme jen zajatci osudu, proč potom psát knihy o alternativní historii? Solidní a vědecky pozitivně myslící lidé se mne na to oprávněně ptají. Neděláš, hochu, nesmyslnou věc? Existuje přece jediná skutečnost a jediná realita a ta je určena tvou situací, vnějšími vlivy, tvou psychikou a chemií, a vším dalším, co ve vesmíru existuje a o čem třebaš ještě nevíme. Proč uvažovat o tom, že se Edvard Beneš nebo nějaký generál v září roku 1938 mohl rozhodnout jinak? Rozhodl se tak, jak se rozhodl, protože zkrátka musel. Vše, čím byl, a vše, co ho obklopovalo, ho k tomu nasměrovalo. Vlastně to bylo svým způsobem předurčeno, i když to tihle lidé nikdy takhle nahlas nevysloví a nedefinují. Co tě, hochu, vede k tomu, že konstruuješ nějaké alternativy? No dobře, děláš zábavu pro jiné. Hraješ si takovou hru na kdyby... Ale uvědom si, že se rouháš proti realitě, proti skutečnosti a můžeš uvést někoho v omyl, že...

Že co? Že máme svobodnou vůli? Že žádná předurčenost neexistuje? Jak by to bylo možné? Vždyť jsme skutečně obklopení i prostoupení fyzikálními a chemickými procesy. Skutečně jsme lapeni ve světě hmoty a energií. Skutečně se tu všechno odvíjí jako nějaký obkludný mechanismus světa a naše těla jsou součástí toho mechanismu. I naše mozky. Musí to nějak určovat naše jednání, naše pocity, nálady, naše... Myšlení?

Nu, marxisté nám tvloukali do hlav od nejtělejšího dětství: Hmotné je základna a myšlení nebo to, co lidé kdysi z neznalosti nazývali duchovnem, je nadstavba, kterou určuje ono základní, ono nastavení světa. Světem mysleli vesmír, ale inkvizice kdysi upálila Giordana Brunna právě za to, že redukoval svět na pouhý mechanistický vesmír, že bral lidstvu naději na zázrak a že byl předurčencem. A jak říká jeden můj kamarád: Předurčenec horší urka!

Nyní to shrnu a vyvodím závěr. Ten zní: Je jen jediná možnost, že nejsme otroci předurčených osudů, které nám předurčuje mechanický pohyb hmoty a energie obkludného a slepého vesmírného automatu. Je jen jediná možnost, že jsme svobodné bytosti, které skutečně mohou svobodně vybírat svoji budoucnost. Sice ta možnost, že Giordano Bruno neměl pravdu, ta možnost, že svět je něco mnohem víc než vesmír, že ze světa zasahují síly, které s hmotou a energií nemají zřehla nic společného, že jsou to síly nadané inteligencí, s nimiž můžeme spolupracovat a žádat je o pomoc.

Jsem zde na srazu scifistů, takže musím připomenout, že nemám na mysli žádné mimozemšťany, protože ti by také byli součástí vesmíru, naši spoluvězni nauky o základně a nadstavbě. Mám na mysli mimovesmířany, mimohmotňany neboli duchovní síly. Mám na mysli to, že v našem světě a životě má místo i zázrak, totiž něco, co je z hlediska hmoty a energie, z hlediska situačního nastavení a jakéhokoliv počtu pravděpodobnosti téměř nemožné, a přece se to stalo. Mám na mysli tajemství, které není jen pouhým nedostatkem našeho vědění, ale je zcela mimo možnost našeho vědění. Mám na mysli to, že ve skutečnosti nic není nemožné a proto i alternativy reálně existují, jak v našich životech, tak i v dějinách samotných. Žádné materiálně-energetické nastavení situace a vesmíru nemůže vyloučit to, že se Šavel obrátí a stane se svatým Pavlem, nebo to, že jedinému japonskému letadlu u Midway, které objevilo americkou flotilu, v tu chvíli přestane fungovat vysílačka. Proto bylo i reálně možné, aby se Edvard Beneš či nějaký vysoce postavený československý generál v září roku 1938 rozhodl jinak. Ta alternativa byla skutečná, i když situační a materiálně-energetické nastavení vesmíru ji v tu chvíli vylučovalo.

To by se nám líbilo, nemít žádnou zodpovědnost za svá rozhodnutí. Zkrátka je to tak předurčeno vývojem, dějinami, situací, stavem hmoty a energie celého vesmíru. My za to nemůžeme, jsme jen sluhové a figurky osudu. Ani Hitlera nemůžeme soudit, protože on byl tak vytvořen tímto světem a nemohl jinak.

Chápu, že fatalisticky založené lidi alternativní historie děsí. Pokud totiž byly alternativy skutečné a možné, pokud měli Hitler, Stalin, Beneš a další, včetně nás samých dnes, skutečně možnost a svobodu rozhodnout se podle své vůle i proti nastavení vesmíru a proti všem počtům pravděpodobnosti, po-

kud měli i možnost požádat o pomoc jistou velikou moc a sílu mimo hmotný vesmír, pak měli a mají i vinu. A vina je to, co nás lidi již od časů Adamových tak děsí.

Mít svobodu rozhodování totiž nestačí. My lidé se ve 100 % případů naprosto spolehlivě rozhodneme špatně. Je to dáno faktem, že jsme nedokonalé bytosti, což lze snadno dokázat. Nedokonalá bytost se vždycky rozhodne nedokonale a nedokonalost vždycky vede k špatnému důsledku. Nemůžeme sami sebe za vlastní paty vytáhnout z bahna. Nemůžeme se sami pozvednout. Nemůžeme sami zvládnout svou budoucnost a celé naše dějiny to dokazují. Věřím, že jsme svobodné bytosti, že jsme vždy jednali z vlastní vůle a rozhodnutí my i naši předkové. Věřím, že vždy a v každém okamžiku existovala alternativa k jakékoliv situaci a k jakémukoliv nastavení, že jsme se vždy mohli vydat jinou cestou. Pokud mohu tvrdit, že něco vím, pak vím a jsem si jistý, že jsme všichni nedokonalé bytosti, že jakékoliv rozhodnutí a jakákoliv alternativa, která by vycházela pouze z nás samých, z jednotlivců i z davu, byla špatně a vedla ke špatným koncům. Věřím ale, že jsme vždy měli alternativu požádat všemocnou, dobrou a milující bytost o pomoc. Kdykoliv jsme to neudělali, stali jsme se viníky a neseme zodpovědnost.

Píšu alternativní historii a mnoho lidí to znepokojuje. Dostávám podrážděné i nenávislné reakce. Proč ale, jestli se jedná o pouhou či nesmyslnou hru s dějinami? Proč ale, jestli se stejně nedalo dělat nic jiného a jinak to nemohlo dopadnout? Proč se na někoho zlobit proto, že si hraje? Proč se tím vůbec zabývat? Proč to vůbec číst, ne-li pro pouhé pobavení? A proč se ti lidé nebaví? Proč jsou znejistění a tolik zasažení? Proč a co je nutí, aby s pouhou fantazií zápasili? Proč je to pro ně výzvou? Kdybych si hrál s představou, že Adolfu Hitlerovi pomohli válku vyhrát draci, nikoho by to zřejmě neznepekujilo. Jedni by se pobavili, druzí by to vůbec nezačali číst. Ale hrát si s představou, že se Edvard Beneš v době Mnichova rozhodl jinak, to vyvolává vášně. Proč? Samozřejmě proto, že šlo tehdy o skutečnou alternativu, a tudíž se nad celou touhle záležitostí vznáší veliká vina.

Tím se, mimo jiné, liší literární žánr science fiction od žánru alternativní historie. Alternativní historie má v sobě cosi velmi skutečného, co vylučuje pouhou hravost a zábavu. Naopak, rozkopává to hračky. Dokonce i v případě oněch alternativ mladého muže, který se chce oženit a musí si vybrat. Zkuste před vlastní manželkou nahlas jen tak nezávazně fantazírovat o tom, jak by se asi odvíjel váš život, kdybyste si tenkrát nevzali ji, ale Anču Hufnádlovou. Nebo to raději nezkoušejte. Aplikovat alternativní historii v manželství může mít následky vpravdě nedozírné. Ani ne tak fatalistické, jako fatální. Manželka totiž dobře ví, že ta možnost tehdy BYLA reálná a skutečná, že síla té reality je zde nějak přítomna i dnes. Mnohé lidi dokáže k nepříčetnosti vytočit i jen myšlenka na alternativu historií, ačkoliv spisovatel ani pohoršený čtenář neměli a nemají vinu za rozhodnutí tehdejšího státníka. I přesto je zde realita té dávné volby nějak přítomná.

Nu dobře. Pokud jsou alternativy našich a historických rozhodnutí tak skutečné, proč nám jsou prakticky nepřístupné?

Proč je můžeme domýšlet, ale nemůžeme je reálně prožít? Proč si nemohu kromě života se svou manželkou ještě jen tak bokem prožít život s Ančou Hufnádlovou? Proč ho mohu jen zkoušet rekonstruovat a fantaziovat o něm?

Myslím, že tajemství spočívá v samotném aktu volby. Těsně před aktem volby je jakási nehybnost a bezčasí, v němž vážíme možnosti. Jakmile zvolíme, vykročili jsme vpřed po jedné cestě a všechny ostatní, původně také otevřené a skutečné možnosti se nám uzavírají, stávají se alternativami. Už jsou prakticky nepřístupné a volba se nedá opakovat. Už to tak zůstane. Ale proč právě volba, tento akt svobody, tohle způsobila? Zřejmě proto, že už sama volba je aktem vykročení, aktem odhození všeho ostatního, všech jiných možností. Už sama volba mne natolik změnila, že se nemohu vrátit a jít jinudy. Volba tedy nezměnila nic na skutečnosti oněch jiných cest, možností, alternativ, ale změnila cosi skutečnost mne samého. Zvolil jsem a stal jsem se někým trochu jiným, než jsem byl před tím. Proto mne každá volba postrčí určitým směrem. Například dál od světa nebo blíž ke světu.

Lidé si svobodu pletou s nezávislostí, ale nezávislí být nikdy nemohou, protože jsou nedokonalými bytostmi. Zato svobodní být musí. Nelze totiž nevolit mezi nabízejícími se možnostmi jednání. I rozhodnutí se nevolit a nebýt svobodný je rozhodnutím a tudíž volbou, aktem svobody. Nelze nebýt svobodný, nelze nevolit a v posledku z toho vyplývá, že nelze nemít zodpovědnost za svou volbu a její následky. Svoboda je opojný dar, ale zároveň je nesnesitelným břemenem. Kolik lidí se ufetovává a uschlastává v marné naději, že v nezodpovědném stavu budou zbaveni nutnosti volit a nést vinu za následky?

Vím, že Edvard Beneš volil již kdysi dávno, kdy já jsem ještě nebyl na světě, a tudíž za jeho volbu nenesu žádnou vinu, že jsem spíše poškozenou obětí, která musí žít uprostřed národa se zlomenou páteří. Vím, že jeho skutečnost není mou skutečností a jeho volba nebyla mou volbou. Ale skutečně? Když jsem poprvé o jeho těžké volbě četl, musel jsem se k ní vnitřně vyjádřit. Souhlasím s jeho volbou nebo nesouhlasím? Chápu ho? Chápu, ale nesouhlasím. Aha! Takže volba Edvarda Beneše z konce září roku 1938 se náhle nějak stala i mou věcí, mou vlastní volbou. Volbou o souhlasu či nesouhlasu, případně o jiných alternativách jako je lhostejnost či odmítnutí se tím zabývat. A za tuto volbu cítím zodpovědnost. Proto ji musím zdůvodňovat a vyargumentovat. Proto Žaby v mlíku a příběhy alternativní historie. Proto je to tak skutečné i pro mé kritiky a spílající či naopak nadšené čtenáře. Kdyby byl Edvard Beneš odletěl na hřbetě Ptáka Noha nebo mu pomohli mimozemšťani, žádnou zodpovědnost bych necítil, neboť by nevznikla potřeba volit mezi souhlasem či nesouhlasem.

Tento projev je ale o dávném filosoficko-teologickém sporu mezi předurčeností a svobodou lidského jednání, tudíž i lidských dějin. Řekl jsem, že pokud neexistují duchovní síly, je naše jednání v podstatě předurčeno předvídatelným chováním hmoty a energie, protože pak jsme my lidé také jen hmota a energie a nemůžeme se postavit mimo tento proces, mimo jeho zákonitosti. Pak neexistují alternativy, pak nejsme svobodní a akt volby je jen iluzí.

Jsem ale křesťan a tvrdím, že existence Boží mne dělá svobodnou bytostí, neboť Jeho zasahování ve světě zbavuje onen mechanismus vyvíjející se hmoty a energie vesmíru totální nadvlády nad mým životem. Jeho zasahování do zákonitostí hmoty a energie vytváří samu možnost něčeho ještě jiného a tím i prostor pro moji volbu. Zároveň mne ale Boží existence a Jeho starost o svět dělá zodpovědným za to, zda a jak volím, jak se rozhoduji, jak jednám. V případě, že by Bůh neexistoval, neexistovala by ani má zodpovědnost, ani vina. Nebylo by před kým a nebylo by za co být vinen, když je vše předurčeno.

Věřím, že Bůh je inteligentní všemohoucí a vševědoucí síla, které vůči mně vystupuje jako osoba. Mohu s ním hovořit, mohu ho prosit a žádat. Věřím, že Bůh naplňuje jakýsi plán se světem i s lidstvem, že se mnou v tomto plánu počítá. Proč mi ale tedy dává alternativy, možnosti a svobodu rozhodovat se? Vždyť se mohu rozhodnou proti Němu i proti Jeho plánu. Mohu jeho plán sabotovat, jen abych dokázal, že On není, nebo že jsem svobodná bytost. Ne. Nemohu. Respektive mohu, ale nebude mi to nic platné. Bůh je dokonalá bytost a Jeho plán je také dokonalý. To znamená, že zahrnuje nekonečné množství různých rozhodování nekonečného počtu jiných bytostí. V dokonalém plánu dějin světa a lidstva musí být zahrnuty všechny varianty a možnosti. Jejich nekonečné množství. A přesto tento plán vede k výsledku a k cíli, kterého Bůh chce dosáhnout.

Všimněte si, že teprve v této meta – úrovni myšlení zcela mizí rozpor mezi předurčeností a svobodou rozhodování.

1. Vše je předurčeno Bohem a vše skončí tak, jak to chce On. Protože On je absolutně dobrou bytostí, mohu být naprostým optimistou. Vše musí skončit dobře a tento závěr žádnou alternativu nemá. Nelze ho zkazit ani odvrátit. Dobrý konec na věčnosti je totálním faktem a základní skutečností.

2. Lidé jsou svobodné bytosti nadané vlastním rozhodováním, které Bůh neovlivňuje, není-li o to samými lidmi požádán. Lidé se mohou svobodně rozhodovat jakkoliv a mají mnoho možností, alternativ. Mohou se rozhodnout i proti Bohu a Jeho plánu se světem. Jsou ve svém jednání limitováni pouze svou nedokonalostí. Za svůj život a za důsledky svých rozhodnutí si nesou odpovědnost sami.

Jak jste si určitě sami všimli, svoboda rozhodování nedokonalých bytostí neodporuje tomu, že konec je předurčen a dokonce byl lidem skrze proroky i včas oznámen. Můžete běsnit, vraždit, nenávidět, nic nezmůžete. Nakonec vše dobře dopadne, jen vás to bude víc bolet, než se tak stane. Ostatně, máme na to celou věčnost.

Proto má v sobě alternativní historie něco závažně skutečného a reálného. Protože ať si vymyslím jakoukoliv alternativu vývoje lidských dějin založenou na jiném rozhodování našich předků, mohla se reálně stát a Bůh i s takovou variantou ve svém všezahrnujícím plánu počítal. Nejen, že s ní počítal teoreticky. Bůh tvoří myšlenkou, a pokud i na takovou alternativu ve svém plánu nekonečně mnoha alternativ myslel, pak se někdy a někde reálně stala, i když my jsme ji neprožili.

Teď jsem se ale ocitl na samém okraji záluďného tématu paralelních světů, takže raději skončím. Děkuji za pozornost.

17. 11. 2012

Jan Drnek

Zemřel Boris Strugackij... a to je v každém případě velká škoda. Odešel tak mladší z legendární spisovatelské dvojice, jejíž monumentální dílo zasáhlo možná tři čtenářské generace – jak ty dvě vyložené totalitní, tak třetí, dnešní, která sice žije v jiné době, ale na jejíž základní otázky bude dílo Arkadije a Borise Strugackých bezpochyby odpovídat i nadále. Na otázky mravní, historické, společenské i politické. Protože prvořadým záměrem obou bratrů nebylo psát sci-fi, ale realistickou, a klidně řeknu politicky angažovanou prózu – být v hávu už po staletí stále módního literárního žánru, jemuž se v počátcích literární tvorby bratrů Strugackých v Sovětském svazu i jin-
de říkalo „vědecká fantastika“.

Když jsem před nějakými třemi desítkami let (díky příležitosti, již mi tehdy jako překladateli víceméně začínajícímu nabídl Ivo Železný) natočil v Moskvě první interview se starším z bratrů Arkadijem, dověděl jsem se zhruba toto: „Uvědomte si, že to, co píšeme my, je čistá ruská klasická próza. Forma sci-fi je pro nás jen jakýmsi Trojským koněm, s jehož pomocí se našim čtenářům snažíme odpovědět na otázky, které si, často možná bezděčně, dnes a denně kladou, ale na něž si neumějí odpovědět, po-
případě své živelné odpovědi pregnančně zformulovat.“

Omlouvám se všem, kteří dílo Arkadije a Borise Strugackých vnímali a vnímají hlavně jako špičkovou sci-fi světové úrovně, ale já jsem jejich dílo i bez citovaného komentáře chápal především jako politikum. Příkladů můžeme uvést ne snad bezpočet, ale vskutku hodně.

Vezměme si jen takový *Obydlený ostrov*. Strugačtí ji původně zamýšleli a v první variantě odezdali jako údernou novelu o bédně žijící civilizaci, již je, aniž by to ti nešťastníci věděli, vládcovská ideologie vysílána rovnou do mozků síti výkonných vysílačů. Příslušná místa tehdy Strugacké rovnou upozornila, že v takovéto podobě *Obydlený ostrov* vyjít nemůže. Proto vznikla ona dobrodružná próza pro děti, jak ji známe dnes.

Nošením dříví do lesa by jistě bylo pokoušet se znovu přemítat o prózách typu *Pohádky o trojce* či *Lesa* (o němž se do dnes domnívám, že se měl jmenovat *Slimáček na úbočí* jako v originále, a ne podle polského překladu, který vyšel dřív než český). Ostatně po publikaci *Lesa*, který tak plasticky popisoval absurdní procesy, probíhající v sovětské byrokracii, se bratři dočkali možná největších potíží celé své jistě skvělé, ale zároveň strastiplné spisovatelské kariéry.

Zajímavé, ale zřejmě zákonité je, že nejlepší díla vznikla v dobách všudypřítomného -ismu (nejen proto, že ten byl pro naši dvojici vskutku nevyčerpatelným zdrojem inspirace, ale i proto, že se právě někdy mezi 60. a 80. lety minulého století ocitli na vrcholu svých lidských i uměleckých sil). V malém a neúplném výčtu proto zmiňme ještě *Kulhavý osud* – dnes poněkud opomíjený autobiografický román (a realie ukazují spíše

na životní osudy Arkadijovy než na Borisovy), o němž mi starší z obou bratrů kdysi řekl: „Je to takový náš pokus o našeho soukromého Mistra a Markétku...“

Ostatně slova „náš, naše“ byla pro oba bratry příznačná. Arkadij Natanovič na otázku, jak bratři tvoří, obvykle říkával asi toto: „je to jednoduché – buď já jednou za měsíc jedu za Borisem na týden do Leningradu, anebo on za mnou do Moskvy. Nemůžete si to ale představovat tak, že jeden by hodinu mlátil

Arkadij a Boris Strugačtí

ŽIDÁCI MĚSTA PITĚRU

do stroje a druhý mu to z gauče diktoval, a pak jsme se vystřídali... Neplatí ani to, že by Boris jako exaktní vědec dodával náměty a já, vystudovaný filolog, látce propůjčuji patřičný literární kabát... Faktem je ale jiná věc – že jeden bez druhého do konečného textu nepustíme jediný odstavec, ba jediné slovo!“ Inu, to je jistě pole neorané pro odpovídajícím způsobem orientovaného literárního vědce. My jen konstatujeme, že *Žábel mezi lidmi* či poslední román *Bezmocní tohoto světa*, jež napsal už sám Boris a vydal je pod pseudonymem, vypadají o dost jinak než tvorba společná...

A co o té společné práci říká žebrohu právě zesnulý Boris Natanovič? „Psali jsme ve dvou, společně, slovo za slovem, odstavec za odstavcem, stránku za stránkou; kdy jakékoli větě hrubopisu předcházely dvě, tři či čtyři možnosti, navrhované jako varianty a pronesené sice nahlas, ale nikdy nezapsané; kdy je definitivní text slitinou dvou občas velmi různých představ o výsledku, a dokonce ani ne slitinou, ale jistou chemickou sloučeninou na úrovni molekulární.“ Výsledek známe, a jak už latentně poznamenáno, těšit se z něj zajisté bude ještě nejedna čtenářská generace.

Libor Dvořák

Opožděný rozhovor s bratry Strugackými

Smrt Borise Strugackého v pondělí 19. listopadu uzavřela definitivně tvorbu spisovatelské dvojice, která patřila spolu se Stanislawem Lemem ke špičce evropské literatury science fiction. Arkadij a Boris Strugačtí kvalitou své tvorby a jejím společenským dosahem představovali mimořádný zjev i pro ty, které sci-fi jinak nechávala chladnými. Představovali také v 70. a 80. letech minulého století jedny z mála sovětských autorů, po nichž byla skutečná čtenářská poptávka i mezi českými čtenáři.

V roce 1987, ve svých 19 letech, jsem se nějakým zázrakem dostal na světový kongres sci-fi Worldcon v anglickém Brightonu. Bratři Strugačtí byli čestnými hosty, nejspíš to byla jejich první cesta na Západ po dlouhé době, ne-li vůbec první. Společně s kolegou Jaroslavem Olšou, dnes zastupitelem ČR v Jižní Koreji, jsme si se slavnou autorskou dvojicí domluvili rozhovor. Přijali nás ve svém hotelovém pokoji, oba v teplákových soupravách s lampasy. Tehdy jsem ještě nevěděl, že to je v Sovětském svazu běžný úbor, a připadalo mi, jako by nás přivítali v pyžamech. Strávili jsme v příjemném hovoru necelou hodinu. Kazeta s rozhovorem se někam zatoulala, ostatně jako sám Jarda Olša na jeho diplomatických misích, až nedávno znovu vyplavala, shodou okolností krátce před Borisovou smrtí (Arkadij zemřel již v roce 1991). Kupodivu byl záznam i po čtvrtstoletí dobře slyšitelný (kvalita od firmy Scotch, USA). Rozhovor sám zkoušku časem přestál hůře, požívali jej ostatně dva novinářští zelenáči. Má ale svou osobitou archivní hodnotu a možná je to i jediný rozhovor, který Strugačtí poskytli někomu z Československa.

Poslech záznamu mi také připomněl, jak harmonicky se oba bratři doplňovali – podobně jako při psaní knih seděli vedle sebe, plynule navazovali jeden na druhého nebo se nesměrně galantně a laskavě přeli.

Jak vás přijímají sci-fi fanoušci tady v Anglii?

Arkadij: Popravdě řečeno netušíme. Včera jsme měli autogramiádu, ale nebyl tam čas s někým si popovídat, ačkoliv fanoušků tam byla spousta. Ale nás se beztak všichni ptají pořád na totéž: Jak můžete psát ve dvou? A ještě: Je život na Marsu? A pak se všichni ještě ptají: Jak se vám líbí v Brightonu? Na což já jim odpovídám, že tu nejsem proto, abych se kochal městem, ale že tu jsme kvůli vám.

Nedávno vyšla ve Velké Británii antologie nejlepších světových sci-fi povídek. Vy jste tam zastoupeni starší povídkou Šest zápalek. Proč právě tato?

A: Proč? Nevíme. Nikdo nám neřekl, že tam tu povídku dávají, poslali nám až hotovou knihu. Samozřejmě jsme byli rádi, že jsme se ocitli ve společnosti nejlepších povídek z celého světa, ale toto je naše v pořadí třetí povídka.

Boris: Myslím že dokonce první... (chvilě dohadování)

A: No každopádně je to povídka z prvního roku naší spolupráce. Ne moc dobrá.

A jakou povídku byste zařadili vy sami?

A: Nějakou povídku ze sbírky Poledne XXII. století. Možná tu poslední, Jací budete.

Arkadij Strugacký a Jaroslav Olša, jr.

A co povídky od pana Jaroslavceva? (pozn.: S. Jaroslavcev byl pseudonym Strugackých, pod kterým právě česky vycházel román *Výprava do pekel*.)

A: Pod tím jménem vycházely naše pokusy v oblasti pohádky.

B: Ne, ne, my toho autora vůbec neznáme.

Ale Arkadij řekl, že toho pána znáte. Tak nám o něm něco povězte, prosím...

A: Narodil se v roce 1930 a svou profesní dráhu spojil se studiem čínské poezie. A pak ho napadlo, že zkusí své síly na poli současné fantastiky pro děti. Myslím, že ten pokus dopadl celkem dobře. Zdá se ale, že se již nadobro odmlčí.

Jak byste popsali rozdíl mezi vaší ranou a zralou tvorbou?

A: Pět let jsme psali povídky, následujících pětadvacet let romány. V prvních letech jsme se věnovali příběhům o lidech a vědě. Nezajímali nás ani tolik lidé samotní, ale spíše věda sama. Potom se naše pozornost přesunula k člověku, jeho vztahu ke společnosti a k přírodě, k minulosti i budoucnosti. V centru je tedy člověk a jeho propojení s materiálními a duchovními projevy vesmíru.

Co právě chystáte?

B: Vždy musíme odpovědět, že neřekneme o románu nic, dokud nenapišeme poslední tečku. Hlavně je třeba vydat texty, které ještě nevyšly, především Město zaslíbených. Ten ruko-

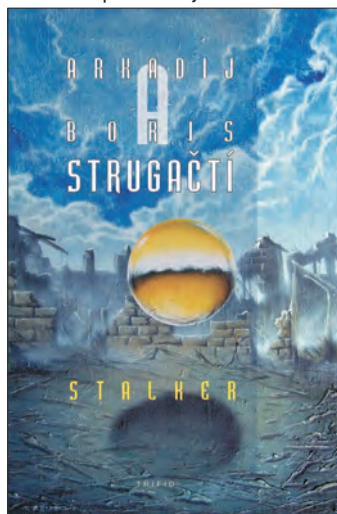
pis nám ležel v šuplíku patnáct let a nikdo o něm nevěděl. Ted', když nás naopak vydavatelé prosí o rukopisy, se to hodí, že máme něco k dispozici.

A co romány, které byly cenzurou zakázány, jako Ošklivé labutě?

B: Ty vyšly nedávno časopisecky, ale pod změněným názvem Období dešťů..

A knižně?

B: Plánujeme spojit text Labutí s jiným textem, Kulhavý osud. Kniha se pak bude jmenovat Kulhavý osud.

Myslíte, že může vyjít i v Československu? (pozn.: Vyšel v roce 1989.)

B: Jistěže, když mohl vyjít u nás? A když se poměry tak velkolepě proměňují?

Vyjde v ruštině i Orwellova antiutopie 1984?

B: Věřím, že ano. Ted' už to půjde. Byl dlouho zakázán, ale myslím si, že tak do dvou let vyjde oficiálně i u nás. (pozn.: Boris byl v prognóze přesný. Dílo vyšlo v ruštině časopisecky v roce 1989.)

Ted' za perestrojky se jistě zlepšila situace pro fantastiku...

Pro celou literaturu! Pro celou kulturu! Že se to týká i sci-fi, je detail.

Říká se, že sci-fi je literatura o budoucnosti. Není ale spíše o přítomnosti?

A: Samozřejmě. Literatura o budoucnosti je něco úplně jiného než sci-fi, a málokdy ji najdete v čistém stavu. Nazývá se utopie nebo antiutopie. Je to literatura o tom, čeho se spisovatel bojí.

B: Co to povídáš? Vždyť antiutopie je literatura o současnosti. Vždy.

A: Ano, ano, máš pravdu. A čistých utopií vzniklo jen několik málo v historii. Patří sem Campanella, Thomas More a pár dalších.

Možná bychom mohli považovat za utopii Poledne XXII. století, ale není to utopie, je to jen svět zabydlený lidmi, které máme rádi. Utopie je svět, jaký by měl být podle mínění autora. My píšeme o světě, v jakém bychom sami chtěli žít, ale netrváme na tom, že by takový být měl. Dokonce si myslíme, že takový určitě nebude. Možná bychom mohli napsat i Poledne XX. století. Obydlet současný svět jen takovými postavami, které nám jsou sympatické, a ty ostatní vynechat. Technika i všechno ostatní by byly současné. Jen by tam nebyli byrokraté, militaristé...

B: No a získali bychom tak místo sci-fi dokonalou ukázkou socialistického realismu. To by byl tenký led.

Nemyslíte, že perestrojka bude mít větší dopad na science fiction, protože ta stejně jako perestrojka nabízí nové ideje? Zatímco socialistický realismus z ní žádný užitek nebude mít, protože to je kultura starých ideálů.

A: Víte co, nechme socialistický realismus v jeho rakvi. Nikdo totiž vlastně neví, co to je za čerta. Vymyslel to Gorkij. Patrně to Alexej Maximovič myslel dobře, ale v praxi se ta jeho teorie proměnila v bič nad miliony lidí.

Gorkij ostatně neměl sci-fi ve 30. letech přilíh v lásce.

B: Ve 30. letech neměl v Rusku sci-fi v lásce nikdo – kromě čtenářů. Ale ještě k té perestrojce. Rozumím vám, když říkáte, že potřebujeme nové ideje. Ale nemůžeme si osvojit nové ideje, když si neosvojíme ty

staré, které byly zadupány do země. Ruská země byla vždy plná talentů, ale během dlouhých let byli umlčovani a byly jim házeny klacky pod nohy. Role perestrojky je v tom, že otevírá cestu pro umlčené talenty. Nejen pro ty nové., ale i pro ty, kteří byli umlčeni již dávno.

Gorbačov to řekl velmi přesně: „K perestrojce neexistuje alternativa.“ Co to znamená? Staré metody řízení země zavedly zemi do hnoje. Že jsme v hnoji až po uši, to si uvědomují všichni. Nejen příznivci perestrojky, ale i její odpůrci. Všichni vědí, že je třeba měnit metody řízení. Někteří samozřejmě nejsou nadšení, protože to znamená, že přijdou o své koryto, ale oni dobře vědí, že dosud šli proti svému národu. V tom smyslu není alternativy. Buď v tom hnoji zůstaneme, nebo se navzájem vytáhneme na pevnou zem. Ten proces bude určitě bolestný, možná bude trvat celá pokolení, ale utéct od toho nemůžeme.

Vyznáváme jistý historický optimismus. U nás už před Brežněvem jeden pokus o perestrojku byl. No a toho hnoje trochu ubylo. Možná teď zase přijde další generální tajemník, který našeho milovaného Michaila sesadí a budeme zase rok dva ve smradu. Ale nepotrvá to už tak dlouho a už nesklouzeme zpátky do toho nejhoršího. Pak ho zase sesadí a zase začne perestrojka. Je dost možné, že přijde propad, ale nespádneme už na úroveň Brežněva. Tak kráčí historie. Krok nahoru, malý skluz dolů, krok nahoru, malý skluz dolů.

Ivan Adamovič

Poprvé publikováno v Lidových novinách.

Boris Strugackij odešel do jiné dimenze

V pondělí 19. listopadu odešla na věčnost druhá část legendy zvané bratři Strugačtí. Boris Natanovič zemřel v devětasedmdesátí letech, jeho bratr Arkadij už zde není 21 let.

Arkadij Strugackij zemřel v bouřlivé době hroucení režimu, který poznamenal osudy obou bratrů. Jak už to bývá, poznamenal je ve špatném i dobrém, přičemž špatné i dobré jsou nerozpoznatelně spjaty.

Význam obou spisovatelů je určen povahou režimu, ve kterém žili a tvořili. Barevné a plastické nejvíce vynikne na pozadí plochosti a šedi. Není to snadný recept na vyniknutí. Ona je ta šed' a plochost agresivní a snaží se zahubit vše, co je jiné. O tomhle věděli oba bratři opravdu hodně.

Korespondenční psaní

Není obvyklé se zmiňovat v medailonu významného literáta o jeho alter ego. Zde však nelze jinak. Oba bratři by mohli sloužit jako příklad v hodinách dialektiky, jako příklad dvou protichůdných entit, které vytvářejí hodnotu vyššího řádu. O osm let starší Arkadij byl vzděláním lingvista, japanista. Boris byl zaměřen na exaktní vědy, byl to vzděláním fyzik, pracoval na Pulkovské hvězdárně. Potud byla struktura dvojice pochopitelná – různé povahy a různá profesní zaměření se mohly dobře doplňovat.

Podivuhodný byl však styl jejich práce, nebyli ve fyzickém kontaktu, každý žil jinde a společná díla vznikala na dálku, korespondenčně. Literát, který někdy zkusal psát ve dvou, může tiše žasnout nad mírou účty jednoho k druhému. Taková spolupráce znamená částečné zapření sama sebe. Že tomu tak skutečně bylo, dokázal Boris Strugackij už tím, že po bratrově smrti v roce 1991 ustoupil od publikování pod vlastním jménem – a pseudonym Vitickij už pak nikdy neprosadil.

Chybělo málo a svět by se nikdy o Strugackých nedozvěděl.

Válečná blokáda zastihla rodinu Strugackých v Leningradě. Starší bratr s otcem se dostali na začátku blokády ven, avšak otec strastiplnou cestu nepřežil a Arkadij se ocitl v dětském domově a poté narukoval do armády. Zachránilo ho jazykové nadání, vystudoval Vysokou školu cizích jazyků a zaměřil se na japonštinu.

Boris Strugackij s matkou přečkali blokádu. Po válce Boris vystudoval fyziku a svou profesní kariéru zahájil na observatoři.

Peklem Stalinova režimu

K osudnému zvratu pro ně oba došlo v polovině padesátých let, kdy se fakticky poprvé setkali. Údajně pod vlivem sázky začali psát. Zpočátku to byly dobrodružné fantastické romány, jejich prvotina byla Planeta nachových mračen. Tvrdí se, že chtěli dokázat, že dobrodružný román dokáže napsat každý.

Jejich literární práce měly úspěch a to jim dovolilo se autoricky profesionalizovat. Jejich prvotiny byly z dnešního pohledu servilní aktivistické agitky. Bude třeba odstupu a osobně neujatého pohledu, aby bylo možno jejich rané i pozdější práce reálně posuzovat. Patřili ke generaci, která prošla bez nadsázky peklem Stalinova režimu a světové války.

Po Stalinově smrti nastala éra obrovských iluzí. Ruský intelektuál má ve svých genech, že peklo jaksi patří k životu a je normální. Každá změna k lepšímu působí inspiračně. Nejen Strugačtí, ale celá generace žila v iluzi realizace „mírové koexistence“. Jak to bude vypadat, ztvárňovali ve svých vizích psaných v duchu socialistického realismu posazeného do budoucnosti. Optimističtí, směli lidé nového režimu spolupracují

s exponenty zmírajícího Západu. K výpravám na daleké planety vezmou s sebou nějakého toho Američana, jakkoli jim dá dost práce smířit se s jejich sklony k alkoholismu a lenosti. Jsou ale blahosklonní a věří, že jednou i na Manhattanu rozkvetou rudé růže.

S ochranným štítem před cenzorem

Už první půlka šedesátých let tyto iluze smetla. Svíčka oficiálního optimismu na pracovních stolech obou bratrů zhasla. Pokračovali pak v práci a naučili se pohybovat na tenkém laně nad propastí. Nemohli vystoupit proti režimu přímo, skončili by v gulagu nebo psychiatrické mučírně. Východiskem byla alegorie. Už nepsali příběhy typu socialistický realismus v příštích staletích. Jejich díla jsou převážně jinotajná. V nesvobodném světě existují mnohé jazykové roviny, oficiální ptydepe i jazyk náznaků a samoznaků, jímž komunikuje vůči oficialitě vzpurný autor se čtenářem nebo divákem. Dokud si tuace trvá, funguje to, se změnou poměrů nosná vlna hyne a mnohé texty jsou nepochopitelné. Ukázkou mistrovského lavírování mezi alegorickou kritikou a úředně schváleným postojem je třeba román Je těžké být bohem z roku 1964. Ochranný štít před cenzorem nesou hrdinové, kteří jsou vysláni na vzdálenou planetu. Poměry tam panující podivuhodně připomínají atmosféru poststalinického socialismu. Cenzor však nemůže říct ani slovo, třebaže jistě chápe, jakým směrem je hrot této bajky namířen.

Vrcholným dílem obou bratrů je ovšem novela Piknik u cesty z roku 1972. Stala se předlohou k filmu Stalker, možná ke své škodě, jelikož velebná nuda filmu odrazuje od čtení skvělého příběhu. Zde už se nejedná o prvoplánovou alegorickou satiru. Je to filozofická vize nastolující civilizační otázky. Jaké jsou formy života ve vesmíru a jaké jsou stupně inteligence myslících bytostí? To jsou otázky, které nám mohou připadat opravdu hodně akademické, ale jednou aktuální budou a je dobře, že nás na ně autoři jako bratři Strugačtí a jejich polský generační soupeřník Stanislaw Lem připravili.

LN, 23. 11. 2012

Ondřej Neff

Kolik chybí, aby byl Pán času pánem (českého) komiksu?

Jan Bažant svého *Pána času* představil již v roce 2006, kdy vzbudil rozruch svým neotřelým výtvarným zpracováním, které ovšem v sešitovém formátu ani zdaleka nevyuniklo tolik jako nyní. Prozatím je zřejmě nejpopovednějším letošním českým komiksovým albem – i proto, že si jako jeden z mála českých komiksů označení album skutečně zaslouží. Bažant *Pánem času* dokazuje, že rychle neznamená lépe. Díky dlouhé přípravě se mohl věnovat detailům a vyprávěcí kompozice příběhu i rozložení panelů, stejně jako tónování jednotlivých dvoustran na české scéně dosud nemají obdoby. Kladem je i exkluzivní provedení, sběratele komiksů potěší plakát *Pána času*, který vznikne rozložením přebalu.

Již na první prolístování zaujme *Pán času* psychedelickou kresbou, která odráží podivuhodný děj. Jedná se o halucinogenní hard sci-fi, odehrávající se mimo čas. Svět Jana Bažanta a scenáristy Filipa Nováka zachycuje, a to doslova, jakési mezičasí, svět mezi všemi světy, v němž se vyskytují stvoření mimo jakékoli kategorie, nejbizarnější roztočivosti, z nichž koupací kačenky živící se psychonožkami (tvory pojídanými myšlenkami) patří k tomu normálnějšímu. Hodinář Erlioz Ment sestrojí speciální zbroj, díky níž se mu podaří zastavit čas. Dá se předvídat, že podobný úkon nebude jen tak a že se hlavní hrdina ocitne uprostřed (ale také na začátku i na konci) příběhu, jehož pravidla tak docela nechápe. Zmatení s ním začíná i čtenář, protože mezičasí se kaleidoskopicky skládá z překrývajících se světů, mezi nimiž putuje jako Alenka v zemi za zrcadlem. Další připodobnění snese *Pán času* s kultovním *Incalem*, a to díky neutuchající obraznosti; i když oproti francouzské legendě je podstatně komornější, jak se na malé Česko sluší a patří.

Hlavním inspiračním zdrojem *Pána času* se však jeví halucinogenní zážitky. Velmi znepokojivý a neuchopitelný děj s příchutí šamanské mystiky bude zřejmě přístupnější těm, kteří mají sami nějakou zkušenost se změněným stavem vědomí, nejlépe opakovanou. V tomto postupu pak můžeme vidět vliv komiksového velmistra *Moebia*, který také vstupoval do světů, jež člověk se striktním vnímáním materiální reality nemohou být srozumitelné.

Přesto je zde jeden zásadní rozdíl. Tím je textová stránka, nejproblematičtější část jinak nadmíru zajímavého díla. Ústřední nápad je zajímavý, stejně tak sled psychedelických obrazů, které mají dost velkou sílu na to, aby zapůsobily samy o sobě. Kdyby si Bažant vzal příklad z *Moebia* i v míře textu, asi bychom měli před sebou jeden z nejlepších českých komiksů historie. Problém možná nastal v okamžiku, kdy autorům došlo,

že *Pán času* bude pro střízlivého čtenáře stěžejí uchopitelný, a tudíž se jali vysvětlovat. Ty, kterým je určen, to bude s největší pravděpodobností rušit, ostatním při prožitku z četby nepřinese nic jiného než bolení hlavy ze snahy zapamatovat si všechny na ta úžasná jména, která autoři vymysleli. Na vyčerpávající popis „světa mezi časem“ neposkytuje komiks dostatek prostoru, a tak působí snaha o dovysvětlení zákonitostí v něm panujících naprosto zbytečně.

Druhou potíží komiksu je sada jazykových kódů, které autoři při tvorbě použili. Snaha o odlišení stylistických rovin každé rasy a bytosti je sice zajímavá, ale ani jeden z nich, až na pozemšťana Erlioze Menta, nepůsobí organicky. Autoři mohou namítnout, že se jedná o svět, v němž nic nemá jasně dané tvary, a tudíž i syntax užívaná bytostmi mezi časem nemusí působit přirozeně. To je dozajista pádný argument, ale jazyková extravagance a snaha neuměle napodobit nejrůznější nářečí a slangy by neměla při četbě rušit. V chrlení novotvarů a prapodivných větných konstrukcí pak zaniká i snaha o situační humor (což místy není na škodu), navíc je pozornost odváděna od toho nejzásadnějšího – od kresby. Stejnou měrou pak zaniká i mystický přesah díla, který není tak explicitně vyjádřen jako u již zmiňovaného *Moebia*, ale přesto je zde patrný; což je další kvalita u českých komiksů prozatím velice vzácná.

Na české komiksové scéně se objevilo graficky i výtvarně výjimečné pojeté dílo. Současně je typickým příkladem největší slabiny domácí tvorby – scenáře. Nezbyývá proto než zopakovat, že zatímco skvělých, nebo přinejmenším zajímavých kreslířů máme poměrně dost, scenáristé bolestivě chybějí. I přes nedostatky v textové části se jedná o mimořádně působivou záležitost, která by neměla chybět nikomu, kdo fandí (nejen) českému komiksu. Jan Bažant odvedl excelentní práci a byl by div, kdyby za ni nebyl oceněn některou z českých komiksových cen.

Richard Kličník

Jan Bažant; Filip Novák: *Pán času* – Přízračná tvář. Hura Komektiv o. s., Praha, 2012, 96 s., 299 Kč

Výstava: Fotografování pražské architektury, 1922-1968, se koná do 31. března 2013 v Sále architektů (4. patro Staroměstské radnice, otevřeno: po 11.00–18.00, út-ne 9.00–18.00, vstup zdarma).

Více informací o výstavě najdete na www.urm.cz. V prodeji je opět kalendář s fotografiemi z výstavy.

Vlastimil Podracký: Žluté nebezpečí

Pravdivá zpráva o stavu Evropy

Na Nový rok 2110 se po Karlově mostě prochází osamocená postava. Je to čínský generál Po-lo, který obsadil střední Evropu a po padesáti letech ji zbavil muslimské nadvlády. Přemýšlí, jak v apatickém obyvatelstvu rozlítit jiskřičku vlasteneckého nadšení a zodpovědnosti za vlastní život. Čína nemá v úmyslu Evropu anektovat, je pro ni hospodářsky obtížné zde i jen udržet velké posádky; jejím zájmem je vytvořit z Evropy svého spojence a protívat Hu Muslimské umě a Rusku.

Svět začátku dvacátého druhého století má totiž tři globální hráče: supervelmoc Čínu, rozkládající se i na části Sibiře, o kterou Rusko přišlo následkem demografické, morální a vojenské krize v naší blízké budoucnosti, světovou Muslimskou umu, řízenou potomky arabských boháčů, kteří ve dvacátém a jednadvacátém století skoupili evropský a americký průmysl, a znovuzrozené pravoslavné Rusko, které obrodili (ortodoxní) věřící, potom co liberalisté, homosexualisté a jim podobní vymřeli následkem toho, že neměli děti.

Vojáka a filosofa Chuana Po-lo napadne, že začne tím, že nechá z Vltavy vytahat rozbité sochy svatých, které tam svrhli muslimští uchvatitelé.

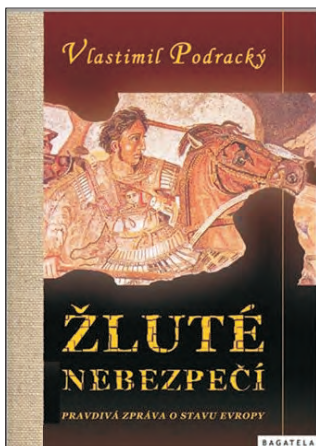
Stejně jako od nadvlády komunistů, i od islámu bylo obyvatelstvo Českých zemí spíše osvobozeno, než že si muselo svobodu vybojovat samo, a kupodivu se zdá, že odhodit islám je stejně snadné jako zahodit stranickou legitimaci a strhnout minarety je stejně jednoduché jako odklidit sochu Vladimíra Iljiče.

Ta paralela je jedním z nejzábavnějších míst knihy Žluté nebezpečí, ale obávám se, že jedním z nejméně přesných. Ukazuje se, že většina Čechů přijala islám podobně jako v předchozích generacích komunismus a tím, že od nich byli osvobozeni, se ještě nestali lepšími nebo svobodnějšími lidmi. Místo aby se věnovali všem veřejným či založili rodinu, věnují se hedonismu, který jim islámský řád nedopřával, a pokud pracují, tak většinou v neproduktivních nevládkách.

Po-lo proto začne studovat dokumenty z doby úspěšné muslimské expanze do střední Evropy. Některé (nebo jejich části) v podstatě ilustrují rozvržení Petera Hammonda, které uvádí ve své knize „*Slavery, Terrorism and Islam: The Historical Roots and Contemporary Threat*“, kde zařazuje demografické údaje do souvislosti s většinovým chováním muslimských přistěhovalců.

Pokud muslimové nedosáhnou víc než dvou procent populace v daném státě, prezentují se jako mírumilovná přizpůsobivá menšina. Při dvou až pěti procentech nastává fáze tzv. *proselytization* – aktivního získávání stoupenců, obracení na viru zejména ve věznicích a uličních ganzích. (To je stav dnešní Velké Británie 2,75 %, Německa 3 % a Španělska 4 %).

S počtem nad pět procent (dnešní Francie, Holandsko, Švédsko, Švýcarsko) dochází k úspěšnému tlaku na prosazo-

vání např. *halal* jídla ve společných jídelnách, kde se stravují muslimské i nemuslimské děti, z veřejných prostor mizí symboly Vánoc, aby nebyly uráženy city věřících, a ostatně i místo Vánoce se začíná říkat zimní svátky. Ve Francii vznikají ghetta se stoprocentně islámským obyvatelstvem, v nichž výlučně platí zákony *šárii*.

Když je dosaženo deseti procent, dochází k výbuchům násilí při vhodných záminkách, jako je uveřejnění karikatur Proroka či nějakého neuctivého klipu či filmu.

Je-li v populaci přes dvacet procent muslimů, vznikají džihádské milice a dochází k občasnému spontánnímu zabíjení jinověrců, pálení jejich chrámů a synagog.

Za stavu okolo čtyřiceti procent už dochází k teroristickým útokům a masakrům jinověrců, tj. původního obyvatelstva.

Jakmile je dosažena nadpoloviční většina, dojde na otevřenou persekuci (mířící též do vlastních, ne dost horlivých řad), prosazování i pro mnohé muslimy zastaralých zákonů *šárie* a též zvláštní daně postihujících nevěřící, kteří zemi z různých důvodů, například proto, že ji považují za svou (vlast), dosud neopustili.

Na příkladu malého městečka s textilním závodem, který koupí francouzští (muslimští) podnikatelé, kteří sem, zčásti i proto, že mezi místními není o takovou práci zájem, začnou v rámci EU přivážet muslimské dělníky s celými rodinami, je velmi plasticky popsán proces mírové islamizace původně českého prostoru. V autorově líčení to podobně nenásilně probíhá ve většině Evropy, vlastně jediný pogrom, který vyličí, spáchali Češi, když v jiném malém městě vyvraždili své muslimské sousedy. Nedokázali vedle nich žít v atmosféře drobných, leč každodenních ústrků a naschválů, kterými dobří muslimové dávali na vědomí svou nadřazenost a své pohrdání nad tvory tak omezenými a méněcennými, že nepřijali Prorokovu víru, přestože k tomu měli příležitost.

Potom co jejich čin odsoudily orgány Evropské unie, využila jej Uma jako záminku k vojenskému obsazení Čech.

Po-lo se při studiu historických materiálů a samizdatů z dob islámské vlády seznámí s mladou vdovou Lenkou, jejíž muž, příslušník významné muslimské rodiny, padl v boji s Číňany. Lenka s Po-lem i se svými dvěma dětmi odjíždí do Číny. Na jejich dalším osudu, dcera Marie žije v Číně, Rusku a pak v Česku, syn Vašek (Muhamed) pak v Sýrii, kam jej unesl jeho muslimský dědeček, ilustruje život ve všech částech světa. ➡

V tom je trochu slabina knihy, podobně jako u většiny utopií: autor, aby mohl popsat celou společnost a v tomto případě celý svět rozdělený mezi Čínu, znovuzrozené pravoslavné Rusko a Muslimskou umu, musí své hrdiny posouvat po globu někdy až trochu násilně. Nicméně nejspíše vědomě zvolil mezi vyjádřením svých názorů a popisem ekonomicky a ekologicky udržitelné společnosti, která by dokázala odolat muslimské

Komiksové hledání pravdy a šílenství

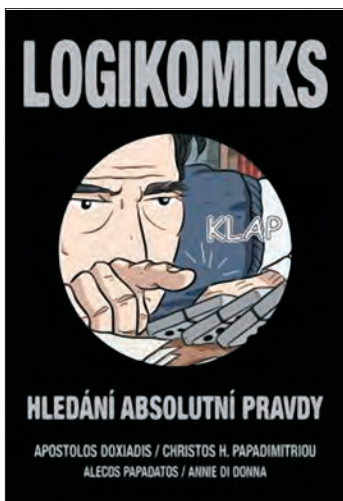
Pokud máte rádi populárně naučnou literaturu a komiksy, je *Logikomiks – hledání absolutní pravdy* tím pravým čtením pro vás. Příběh logiky popsaný na životě **Bertranda Russella** je komiksovou obdobou knihy *Gödel, Escher, Bach D. F. Hofstadtera*. Pokud bychom se pohybovali pouze na poli komiksu, bylo by *Logikomiks* nejbližší **McCloudovo** pojednání *Jak rozumět komiksu*.

Logikomiks je v současné době asi nejslavnější řecký komiks. Když v roce 2008 v Řecku vyšel, byl vyprodán za necelé tři měsíce. Úspěch následoval i v dalších státech a dnes už i my máme k dispozici českou mutaci (příznačně ve stejném roce jako českou verzi zmíněné knihy *Gödel, Escher, Bach*, i když na tu jsme museli čekat o poznání déle).

Popisovat podrobně děj je v případě této knihy zbytečné. Dá se shrnout klasickou frází „o životě a díle Bertranda Russella“, i když to není přesné. Kontrapunktem k vyprávění z první poloviny 20. století je totiž hledání cesty tvůrčího týmu komiksu. Stejně jako Russell neměl úplně jasno, jak se svým životem naložit, i oni tápou a nevědí, kterou cestou by se mělo jejich vyprávění (a skutečně jde o vyprávění, nikoli o literaturu faktu s přesně ověřenými údaji o jednotlivých událostech) ubírat.

Komiks tvoří skupina výtvarníků a scenáristů v Athénách. Město samo představuje pro tvůrce symbol moudrosti a logiky, jak o tom svědčí závěr knihy. V něm se symbolicky objevuje sova (která na čtenáře pomrkává snad ještě okatěji než autoři komiksu) a vyvrcholení celé **Aischylovy** trilogie *Orestei* jako dokonalé ukončení iracionality čistým řezem a novým začátkem.

Ale vraťme se k začátku, totiž k úvodu knihy. Russellovo vyprávění začíná v Americe, která stojí před zásadním rozhodnutím: vstoupit, či nevstoupit do druhé světové války? Protestující přicházejí za Russellem. Bylo o něm totiž dobře známo, že byl za svůj pacifismus během první světové války půl roku vězněn. Načež se dostáváme k jedinému trochu nelogickému a ne zcela fungujícímu okamžiku jinak výtečné a unikátní knihy. Russell pozve dav do přednáškové síně na vyprávění – opět vyprávění, a nikoli přednášku – o svém životě. Jakmile skončí, bude chtít po přítomných, aby se sami rozhodli, zda má cenu vstoupit do vzdáleného konfliktu, nebo zda mají zůstat stranou.

expanzi, a plynulejším příběhem. To neznamená, že kniha nemá silná a burčující místa, třeba ořesná (protože velmi realistická) poprava dvou Vaškových manželů, které se dopustily cizoložství, asi nenechá nikoho lhostejným.

Podrackého román je součástí tzv. Prorocké trilogie, uvažují, že si opatřím i její zbytek.

Zdeněk Rampas

Vlastimil Podracký: Žluté nebezpečí, Pravdivá zpráva o stavu Evropy, Vydal Marek Belza, Krásná Lípá 2007, vázané, 340 str.

Je pochopitelné, že autoři komiksu potřebovali nějaký rámec, do něhož by mohli celé představení hledání kořenů matematiky a logiky zasadit, ale tento moment je (skutečně jako jediný v celé knize) poněkud slabomyslný. Ke střetu Russella s demonstranty dojít mohlo, ale pravděpodobnost, že by jim vyprávěl podrobně celý příběh svého života, příliš vysoká není.

Pokud nad touto berličkou přivřeme oči, přeneseme nás Russellovo vyprávění na anglický venkov, kde vyrůstal na rodinném sídle v područí puritánské babičky a jen pomalu zjišťoval základní údaje o rodině. O to usilovněji se věnoval zvládnutí učiva z výuky soukromých učitelů, kteří se mu věnovali. Když mu byl objeven Eukleidés, cítil se díky matematickým zákonům spasen a věděl, že náboženství jeho babičky nad ním ztrácí moc.

Russellův životní příběh je pozoruhodný. V jeho rodině se vyskytuje šílenství a on sám si je vědom jeho hrozby. Proto podvoluje celý osobní i profesní život hledání základních klíčů matematiky, jež spatřuje v logice. Během překotného hledání i několikaletých pauz, zaviněných postáváním na jednom místě, zjišťuje, že v logice je šílenství obsaženo možná ještě více než v životě bez logiky.

Přesto není hrozba ztráty rozumu jediným tématem *Logikomiksu*. Jde tu o pouť matematiky, která se musela oprostít od iracionálního a hledat novou cestou. Tak se potom mohla stát základem ostatních věd. Russell nás obšírně seznamuje s tehdy revoluční teorií množin, vypráví, jaký zmatek spustilo publikování jeho logického paradoxu: Bude množina všech množin, které neobsahují sebe sama, obsahovat sebe sama? Následně se dostává k desetileté etapě budování vlastní teorie principů, která mají onen paradox zastavit.

Do matematiky a logiky Russell upíral veškerou vášeň, takže se není čemu divit, že na poli osobního života – který tvoří další zajímavé téma knihy – příliš úspěšný nebyl. První nevydařené manželství, ještě podivnější manželství druhé... To vše je zastíněno korespondencí a setkáváním s velikány jeho doby a touhou po nalezení „klíče ke všemu“. Důležitou roli v Russellově příběhu sehraje jak mladý **Ludwig Wittgenstein**, tak **Kurt Gödel** a mnozí další.

Logikomiks se čte jako velmi netradiční detektivka, ve které není jasné, zda vrahem je pravda, nekonečno nebo ti, kteří se snaží objasnit jejich vztah. *Logikomiks* je současně kniha, která vám objasní souvislosti, a možná i více než to. Může být prvním krokem ve vašem vlastním hledání absolutní pravdy.

Richard Klíčník

Doxiadis, Apostolos; Papadimitriou, Christos H.: Logikomiks, Apostolos Doxiadis; Christos H. Papadimitriou; Alecos Papadatos; Annie Di Donna: Logikomiks. Hledání absolutní pravdy. Přel. Jan Peregrin, Dokořán, Praha, 336 s. 699 Kč.

Časem s vědou - prosinec o velkých činech a lidech vědy

V únoru 1912 přišel za šéfem geologického oddělení Britského muzea Arthurem Smithem Woodwardem bývalý soudce Charles Dawson, takto náruživý paleoantropolog. Napřed mu ukázal několik úlomků lebky. První z nich prý vykopali štěrkaři roku 1908 v lomu nedaleko vesnice Piltdown v jihoanglickém hrabství Sussex, ostatní pak tamtéž nalezl Dawson sám. Však nedosti. Se svým přítelem, francouzským jezuitou a paleontologem Pierrrem Teilhardem de Chardin poté v témže lomu našli ještě neúplnou dolní čelist. Tady je – stejně výrazně zbarvená jako úlomky lebky, její tvar se však zdá být stejnou měrou opičí, jako lebka lidská. A teď přichází to hlavní: tato čelist „opičího“ původu obsahuje dvě stoličky opotřebované způsobem běžným u lidí! Bohužel čelisti chybějí dvě nejdůležitější části: místo, kde ji kloub váže s lebkou, a pro určení příslušnosti rozhodující bradová část.

Právě před sto lety, **18. prosince 1912**, Smith Woodward a Dawson oznamují nález plénu londýnské Geologické společnosti. Dosud nevídané spojení lidské mozkovny a opičí čelisti, jejichž stáří se odhadovalo až na milion let, vzbudilo obrovský ohlas. Badatelé jákali nad nejstarším předchůdcem moderního člověka, vlastenci zase nad tím, že tento předek předků sídlil právě na Ostrovech. Dosavadní pozůstatky pralidů se totiž nacházely leckde na světě – na Jávě, v Číně, v Africe; v Evropě pak měly svoje dávné nálezy zrovna ty nejriřvalšší národy: Němci se honosili neandertálcem, Francouzi kromařoncem. Jen kolébce objevu darwinovské evoluce a nejvýznamnější velmoci tehdejšího světa jako by se lidská prehistorie vyhnula... To nyní padlo, naopak, Británie získala důkaz, řečeno se Smithem Woodwardem, „který nám bude závidět celý svět“. Sir Arthur uspořádal slavnostní schůzi Královské společnosti, kde nález dostal vědecké jméno *Eoanthropus dawsoni* (raný člověk Dawsonův).

Následujících pár desetiletí zaujímal tzv. piltdownský člověk sice nepohodlně, leč uznávané místo v lidské prehistorii. A to i navzdory několika podezřelým faktům. Začalo to už krátce po nález. Počátkem roku 1916 se Dawson při svém prohrabování v zemi škrábl a zemřel – dvaapadesátiletý – na otravu krve. V jeho domě se pak našla skvěle vybavená chemická laborator a množství opičích koster. U některých chyběla čelist. Paleoantropolog Kenneth Oakley, který dům navštívil, pojal první podezření, avšak svěřil se s ním pouze siru Arthurovi. Ten mu ho vymluvil s poznámkou, že zuřil válka a tohle by nehrávalo nepříteli.

V roce 1944 osmdesátiletý Smith Woodward dodiktoval svoji poslední knihu *První Angličan*, zemřel a dal se pochovat u piltdownského lomu. Dílo vyšlo v roce 1948. Napřesrok Oak-

ley podrobil ostatky, které kniha opěvala, prvnímu objektivnímu testu. Šlo o porovnání obsahu fluoru v nálezu a v okolní hornině. Ukázalo se, že kosti v ní ležely jen krátce. Během příštích let byla lebka přisouzena modernímu člověku (stáří cca 600 let) a čelist orangutanovi, zuby šimpanzi. Všechny předměty byly uměle přibarveny do hněda, zuby navíc kdosi opiloval, aby napodobil opotřebování zubů lidských.

Hádankou zůstalo jediné: Kdo podvod narařičil? Nejpodezřelější je pochopitelně Dawson; měl ale jako amatér dost znalostí na to, aby obelstil sice zaujaté, avšak oreče znalce? S nejzajímavější domněnkou přišel americký biolog a popularizátor Stephen Jay Gould: oním odborným spolupachatelem měl být – Teilhard de Chardin! Ten se později proslavil určitým smířením stvoření s evolucí a je dnes považován div ne za svatého, ale tehdy coby mladý a myšlenkově bujný Francouz mohl chtít Angličany trochu poškádlit... Indicií byl Gouldovi Teilhardův dopis z oněch časů, kde se o jednom z nálezů zmiňuje ještě před jeho učiněním.

Před 150 lety, **20. prosince 1862** v Londýně umírá Robert Knox (* 1791), svého času jeden z nejznámějších lékařů Británie. Pocházel z Edinburghu a tam také po studiích medicíny a tříletém pobytu v jižní Africe začal působit jako konzervátor v muzeu srovnávací anatomie a patologie při edinburské chirurgické koleji. Zároveň si otevřel vlastní anatomickou školu. Přednášel zajímavě i vtipně, a tak jeho *theatrum anatomicum* navštěvovalo, samosebou za patřičné vstupné, až 500 diváků, a to nejen mediků, ale i z řad laiků. Vědecky Knox přispěl hlavně k poznání struktury a fyziologie oka.

Získat mrtvé tělo, ať už pro výuku, nebo pro trénink (před vynálezem narkózy museli chirurgové operovat co nejrychleji, aby pacient zbytečně dlouho netrpěl), nebylo snadné. V Británii té doby umožňovaly zákony pitvat těla popravených zločinců. Porotci a soudci však rozhodovali čím dál mírněji a král častěji udílel milost, takže se počet exekucí povážlivě ztenčoval (v letech 1805-20 v průměru 77 ročně). Doktor Knox však nikdy netrpěl nedostatkem pitvevního materiálu. Samozřejmě kupoval těla od vykradačů hrobů, to koneckonců dělali skoro všichni anatomové, ale navíc měl to štěstí, že jeho dodavatelé byli seriózní a na pravidelnost jejich dodávek se dalo spolehnout. Koncem roku 1828 však vyšlo najevo, že oni nevylupují hroby, ale že lidi rovnou vraždí. Dokonce si na to vypracovali šetrnou metodu, aby těla nepoškodili: oběť napřed zpili a potom opatrně udusili polštářem. Takto připravili o život nejméně 16 lidí; jejich prodejní cena *in memoriam* činila 7 liber a víc, podle kvality materiálu. Poslední z takto získaných těl našla

● podmíněné užitečnosti hodinářství Třeštění letitého popularizátora 10

Výše popsané hříchy pánů Dawsona a Knighta, jakkoli pro ně můžeme cítit jisté pochopení, nelze zpochybnit. Historie nám však nabízí i méně jasné příklady. Zde jsou dva z nich.

Před 70 lety, 2. prosince 1942, se na Zemi rozběhla první umělá řetězová štěpná reakce. (Umělá proto, že v jednom místě na území dnešního Gabunu před nějakými dvěma miliardami let běžela cca 150 000 roků štěpná reakce samovolně, vlivem vhodného souběhu přírodních podmínek.) Duší projektu byl Enrico Fermi. První *uranový milíř*, jak se tehdy říkalo, stál na krytém squashovém hřišti v areálu Chicagské univerzity a sestával z 5 tun uranu, 37 tun oxidu uranu a 350 tun čistého grafitu. Maximální tepelný výkon měl kolem 200 wattů. Podmínky jeho „provozu“ byly z dnešního pohledu šílené: regulační tyče (až na jednu havarijní) se obsluhovaly ručně, stínění veškeré žadné, tři mládenci nahoře (říkalo se jim „parta sebevrahů“) byli v případě havárie hotovi „uhasit“ celou tu hromadu pod sebou kyblíky s roztokem kademnaté soli (kadmium silně pohlcuje štěpné neutrony).

9. ledna 1943 pak jeden z Fermiho nejvýznamnějších spolupracovníků Eugene Wigner předkládá v tajné zprávě veskrze reálný plán jaderné elektrárny.

První reaktory (zprovozněny v listopadu 1943 v Clintonu, stát Tennessee, a v září 1944 v Hanfordu, stát Washington) však produkovaly výhradně bombové plutonium, elektřiny nedávaly ani watt; veškeré uvolněné teplo odnášela chladicí voda. (První jaderné elektrárny začaly pracovat

.....
police v Knoxville. Ten se sice zapřísahal, že o původu mrtvol nemá tušení, ale nikdo mu nevěřil. Rozzuřený dav mu vytloukl dům, noviny vláčely jeho jméno bahnem, tiskly jeho karikatury, lid o něm skládal morytáty. Kolegové ho odstavili od všech funkcí na koleji.

Po marných snahách znovu se uchytil odešel Knox roku 1842 do Londýna (manželka mu krátce předtím zemřela, svých pět dětí nechal u synovce). Živil se překlady anatomických textů z francouzštiny (v mládí rok studoval v Paříži) a psaním do lékařských časopisů. Vydal několik odborných knih, ale největšího úspěchu dosáhl příručkou o rybolovu. V roce 1856 získal místo patologa na jedné z londýnských nemocnic, kde působil až do své smrti.

Jedním z důsledků Knoxova skandálu bylo přijetí tzv. anatomického zákona (1832). Ten poskytl medicíně možnost využívat ke studijním účelům „nikým nevyžádaná“ těla ve špitálech zemřelých bezdomovců bez jakýchkoli příbuzných.

František Houdek

až v červnu 1954 v SSSR, v květnu 1956 ve Velké Británii, v prosinci 1957 v USA a v červenci 1958 ve Francii.)

Po válce se hodně řešila morální odpovědnost vědců za vznik jaderných zbraní. Je válka polehčující či dokonce zcela vyvíňující okolností? Byli vědci ve službách nacistů „zavrženíhodnější“ než ti spojenečtí?

Když se Fermiho krátce před dokončením první A-bomby ptali, zdali necítí nějaké pochybnosti, odbyl je stručně: „Dejte mi pokoj s výčitkami svědomí, to je fyzika, a jak krásná!“ Jeho žena Laura ve svých pamětech charakterizuje svoje pocity po Hirošimě dvěma pojmy:

„Hrdost – a stud.“ Objevitel štěpení uranu Otto Hahn poté, co se dozvěděl o masakrech civilistů v Japonsku plynoucích de facto od jeho výzkumu, propadl tak hluboké depresi, že ho přátelé museli hlídat, aby si něco neudělal. A dokonce i Albert Einstein, který čtyřicet let předtím v rámci své speciální teorie relativity formuloval zdánlivě zcela nevinný zákon ekvivalence hmoty a energie ($E = mc^2$ je údajně neznámější fyzikální vzorec vůbec), přiznal svůj podíl viny prohlášením: „Kdybych to jen byl tušil, radši bych se býval stal hodinářem...“

Tolik slova. Co činy? Když se koncem roku 1944 ukázalo, že Němci jadernou zbraň nemají a tudíž odpadá hlavní (obraný) důvod jejího vývoje, mezi šesti tisícovkami vědců a techniků v Los Alamos se našel jediný(!) spravedlivý, fyzik Joseph Rotblat, kdo projekt Manhattan z morálních důvodů opustil.

Druhý příklad hříchu je ještě nejasnější. 5. prosince 1952 začíná v Londýně osmidenní teplotní inverze. Vítr ustal, teplota mírně pod nulou; přestože bezmračno, nebe nevidno, stále šero jak před soumrakem. Zplodiny ze statisíců komínů (a už i výfuků) se hromadily jako pod pokličkou. Během tohoto Velkého smogu (možná si vzpomenete na Velký mor tamtéž v roce 1665) zemřelo v Londýně čtyři tisíce lidí nad běžný průměr těchto období, další se sice vylízali, ale s trvalými zdravotními následky.

Jak tohle proboha souvisí s vědou, řeknete si. Nu, věda krmit technologie a ty zase chrlí do prostoru stále dostupnější, rádobu užitečnější věci. Nakolik je v tomto případě vinen jejich objevitel/vynálezce, který – na rozdíl od Einsteina – už ne netuší, ale přímo nemůže nevědět, že konečné důsledky jeho činu nebude lidstvo ve stávajícím rozpoložení schopno zvládnout? Měli se tedy všichni vynálezci komínů stát raději hodináři? A nejen oni; přistupují totiž další spolupachatelé, sice malí, zato spousta: jsou to členové stále mohutnější množiny (stále zpo- vykanějších) konzumentů, kteří obžerně hltají plody vědotechniky, aniž by domýšleli širší důsledky svého počínání. Nebo co

Mezi vírou a nejistotami

Nad jednou zajímavou knížkou

Říká se, že žijeme ve vyspělé, někdo říká *znalostní* společnosti. Jenže ruku na srdce – o čem v životě můžeme prohlásit, že to známe, že to skutečně víme? O vědeckých faktech (z nich pak jen těch takzvaně exaktních) a snad i o nějaké té opakující se zkušenosti. Celý ohromný zbytek našeho vnitřního vesmíru stojí na domněnkách. Včetně věcí, které přesahují náš rozum a které nás existenciálně zajímají (anebo kterých se bojíme) – samota, svobodná vůle, smysl života, smrt; temná síla těchto čtyř osudových „S“ pálí v duši jak ohně pekelné. Maně mi tane citát z Monodovy *Náhody a nutnosti*: „Přijme-li člověk poselství vědy v celém jeho významu, jistě konečně procitne ze svého tisíciletého snu a objeví svou naprostou samotu a radikální cizotu. Nyní ví, že se jako nějaký bezdomovec nachází na periférii světa, kde jest mu žít. Světa, který je hluchý k jeho hudbě, lhostejný k jeho nadějím, k jeho utrpení či zločinům.“ Zdá se, že bytostný racionalista musí být velmi, velmi statečný (a cynický) člověk! Jenže takových je asi málo. Zbytek světa dokáže svoji existenci snášet jen za cenu jistého podvodu. I proto se vyvinula schopnost víry coby svého druhu náhražky vědění nepoznatelného.

Víra tedy stojí za většinou názorů a přesvědčení každého z nás. Přesto nedosahuje v našich očích hodnoty vědění; naše civilizace se oficiálně zaštiťuje vědou a na víru se dívá svrchu; dokonce lze říct, že to, co nazýváme pokrokem (a míníme tím hlavně pokrok vědeckotechnický), schopnost víry oslabuje. A kam nás to náš slavný rozum nakonec přivedl? Na pokraj globální ekologické krize, k ekonomické a tím pádem i politické nestabilitě světa, přičemž většina lidí na Zemi dál trpí hmotným nedostatkem.

Jsem přesvědčen, ač duchem přírodovědec, že je třeba rehabilitovat fenomén víry a vymezit mu v životě lidském odpovídající místo i váhu. (Což ovšem vůbec neznamená opačný výkyv, tedy upozadit vědu! Věda a víra mohou harmonicky koexistovat, ale při jejich případném míchání dohromady nutno postupovat s maximální opatrností – vzniká totiž vysoce výbušná směs.)

Takhle teoreticky to zní docela jednoduše, jenže jak získat potřebné informace? Jistě se dají posbírat z literatury různých oborů, ale to je zábavička pro nadšence s opravdu hlubokým zájmem o věc a – v neposlední řadě – s dostatkem volného času. A tady mě kamarád znalý mých myšlenkových spádů upozornil na knihu, kterou jsem dosud neznal. Napsal ji databázový specialista a spisovatel Milan Petrák a jmenuje se *Skrytá autorita* s podtitulem *Iracionalita a dav v člověku* (vydalo nakladatelství dybbuk v Praze roku 2011). Neří divu, že mi unikla, v nadpisu nikde slůvko o víře (přestože celá kniha je o ní a sedm z devíti kapitol toto slovo obsahuje). Po dočtení ten název chápu, ale potenciálního čtenáře podle mě poněkud zavádí, možná dokonce odrazuje. Nicméně, u jiných tomu může být právě naopak.

V každém případě, autor udělal většinu pídící rasoviny za nás – prostudoval spoustu sociobiologické, psychologické ... až sociologické či třeba politologické literatury, jakož i aktuálních zpráv z médií, a vybral z nich to nej. Vznikla kniha, navzdory jistě tvrdé selekci faktů docela macek (323 stran středního formátu), v níž jsem si coby nemajitel televizoru doma po večerech náramně počítal; znáte to – probírat se stránkou po stránce, pomalu, přezvýchavě, čas od času nesouhlasit, zamyslet se, za smát (některé citáty a historky jsou prostě skvělé!), udělat poznámku nebo vstát ke knihovně, k internetu.... Jen nad formálním žánrovým zařazením knihy poněkud váhám – ne že by to bylo kdovíjak důležité – snad *popularizační monografie* o fenoménu víry, o jejím evolučním původu, podobách, o její užitečnosti i šalebnosti i o tom, jak se víra nabývá/vnucuje/udržuje/posiluje. A propos – snad už je zřejmé, že víra se netýká toliko bohů a náboženství, jak se dosud jaksi ze zvyku myslívá; věřit lze přece v leccos, vlastně ve vše, co nejde vědecky dokázat či praxí notoricky ověřit: třeba *nevěřící* ateista *věří*, že Bůh neexistuje, ostatně kniha nabízí celou pasáž o víře v politice (byť zrovna a jen ta mohla být poněkud kratší).

A teď, myslím, přichází čas na několik minikázek.

„Zdá se, že lidé raději věří, než vědí.“ (americký sociobiolog Edward O. Wilson, str. 11)

hůř – i když si domyslí, zavrou před výsledkem očí! Na co či na koho spoléhají?

➔ To jsou ale otázky, nebylo by lepší pustit si nějakou reality show v televizi? Jenže ony padat musí, vždy znovu, znovu, různě. Vždyť právě tady, na styku vnitřních a vnějších mezi růstu (dravci v nás kontra limitovaná produkční i detoxikační kapacita prostředí), se dnes nabízí víc a palčivějších témat k výzkumu než v dosud upřednostňovaných komínových vědách.

František Houdek

Milan Petrák: **Skrytá autorita**
Iracionalita a dav v člověku

Dybbuk, 2011, 45 čb fotografií,
324 stran, cena 337 Kč,
eBook: 168 Kč

„Bůh stvořil člověka k obrazu svému a člověk mu to dokonale oplatil.“ (francouzský racionalista Voltaire, str. 19)

„Když jsem byl malý, modlil jsem se, abych dostal kolo. Protože jsem ale brzo zjistil, že takhle Bůh nefunguje, kolo jsem ukradl a modlil se raději za odpuštění.“ (americký showman Emo Philips, str. 24)

„Davy nejsou schopné provést čin, který vyžaduje vyšší inteligenci. Rozhodnutí o obecných zájmech, učiněná shromážděním vynikajících, leč různorodých mužů, nemají o mnoho větší cenu než usnesení hlupáků. Mohou sdružovat pouze průměrné vlastnosti, které má každý člověk. Davy nehromadí inteligenci, ale průměrnost.“ (francouzský sociální antropolog Gustave Le Bon, str. 52)

„Sebeklamem k vyšší sebeúctě!“ (Milan Petrák, str. 147)

Ale především: „Dovolte nám stručně zopakovat hlavní myšlenku této knihy: při násilných střetech mezi našimi předchůdci bylo neúčinnější taktikou nečekaně přepadnout konkurenční tlupu. K tomu se spíše odhodlala a i při jiných střetech uplatněji bojovala tlupa nenávidějící jiné skupiny a přesvědčená o své výlučnosti. Tento fakt vedl ke zběsilému růstu skupinového narcismu a paranoie vůči ostatním tlupám. Tento narcismus a paranoia byly iracionální, ale zároveň důležité pro přežití skupiny – tímto způsobem vznikla víra coby součást naší genetické výbavy.“ (Milan Petrák, 153)

Zde autor prezentuje svoji hypotézu vzniku víry coby produktu meziskupinové agresivity – zprvu pouhý pocit nadřazenosti a ohrožení se postupně stává jakýmsi instinktem pro víru. Přijde mi to velmi pravděpodobné, přinejmenším v samých počátcích lidské existence. Lze si ovšem představit, že od záležitosti každodenního boje o živobytí člověk s postupujícím rozvojem abstraktního myšlení zaměřil svou víru i k věcem poněkud transcendentnějším. Nu a v současnosti, kdy vliv přírody (genů) na lidský život relativně zeslábl a o to vzrostl vliv kultury (memů), se člověk příklonem k nějaké víře třeba jen snaží zbavit pocitu vnitřní prázdnoty, samoty (rovněž zdaleka nejen vnější!), neužitečnosti...

Petráková hypotéza je navíc obecná; ostatní pokusy osvětlit vznik schopnosti víry zpravidla začínají u náboženství, což je podle mě až další stadium, vyžadující přece jen pokročilejší myšlení.

Co říct závěrem? Bez víry to v životě nejde, ale to neznamená, že se necháme snadno opít rohlíkem (což, ruku na srdce, hrozí dnes na každém kroku). Kniha *Skrytá autorita* Milana Petráka svým pohledem „do kuchyně“ vede ke kritičnosti ve výběru věr tak, abychom – náležitě imunizováni – dokázali s nimi žít ve smysluplné rovnováze, ku prospěchu sobě i okolí.

František Houdek

Kvo... kvo... kvóty

aneb Poděkování Vivian Redingové

Milá Vivian,

upřímně Ti děkuji a omlouvám se, že jsem Ti kdysi dávno nerozuměla! Poprvé jsme se osobně setkaly na počátku roku 2010, když sis jako budoucí eurokomisařka pro justici a vnitro zvala na koberečky ministry spravedlnosti jednoho za druhým. Věděla jsem tehdy, že jsi dosáhla úspěchu při sjednocování poplatků za mobilní telefony, ale při pohledu na Tvůj odhodlaný, sympatický obličej jsem tehdy nemohla tušit, jak dalekosáhlé plány v sobě nosíš a jak ulehčíš situaci nám – blondatým ženám s několika kily navíc.

Teprve teď, když jsi světu odhalila geniální plán na kvóty pro ženy, jsem Te konečně pochopila. Jak svízelný a krušný jsme dosud měly život – musely jsme na sobě pracovat, učit se, okrádat rodiny o čas a noci o spánek, abychom se násobně vyrovnaly mužům. Kolikrát jsme je musely přesvědčovat, jak jsme skvělé, a neúspěšně si přitom odtrhovaly sladká sousta od úst. Jak často a s jakým odporem jsme musely používat úsměvy, ženských taktik, výstříhů a pohazování blondatých kštic, abychom se vedrally mezi ně a získaly místa a funkce, které nám náleží. A jaké utrpení jsme zažívaly ve zkušebních kabinkách obchodů při pokusech nacpat na sebe menší kousky oblečení.

Ale se vším podobným trápením je teď konec a já Ti za sebe i za ostatní blondýny děkuji. Doufám jen, že Tvůj skvělý nápad nezapadne a že je brzy naformuluješ do podrobných ustanovení směrnic či dokonce evropských nařízení. A pevně věřím, že naše legislativa dostojí své pověsti, kterou si získala v letech minulých, a rozpracuje kvóty i do dalších oblastí. Je totiž konečně třeba, aby se nás, oplácaných blondýn, někdo zastal. Je nás totiž mezi lidmi čím dál víc, a tak bychom odpovídající procentní zastoupení měly mít nejen ve všech správních radách, ale i v řadách vojáků a policie, zedníků a kameníků, řidičů tiráků, členů Akademie věd, chirurgů, katolických hodnostářů a hasičů. A pojďme dál – druhou stranou práv jsou povinnosti, nechť se jich tedy chopí muži a povinnými šedesáti procenty rozšíří řady baletek, zdravotních sester, prostitutek a učitelů v mateřských školách. A nechť konečně hubení pustí mezi sebe i nás, oplácané, ti spokojení nešťastné, zaměstnaní nezaměstnané, krásní okšklivé či majetní nemajetné.

Jen se, Vivian, nenech odradit těmi, kteří budou Brusel kritizovat z přemíry regulace – ještě je spousta oblastí, do nichž bys mohla zasáhnout. My, blondýny s několika kily navíc, věříme, že nás regulami bezpracně dovedeš ke šťastným zítřkům a až ke hvězdám.

Autorka je advokátka a šéfredaktorka Rodinných listů

Daniela Kovářová

Kvantový zloděj: Nenapravitelný kleptomán, prchající města a rozmarní bohové

Chtěli byste žít věčně, měnit těla, moci pečlivě kontrolovat své soukromí a žít ve světě, kde spravedlnost zvítězila a každý je svého štěstí strůjcem? Po přečtení Kvantového zloděje byste si to možná rozmysleli. V každém systému existuje trhлина... a najdou se tací, kteří ji obratně využijí. Chronický zloděj a hochštapler Jean le Flambeur patří mezi podobně nadané myslí. Jaké je první u nás vydané dobrodružství posthumanistického lupiče-gentlemana – a je vůbec alespoň trochu gentlemanem, nebo nás i tady nechvalně proslavený podvodník klame?

Na Kvantového zloděje, nominovaného na cenu Johna W. Campbella za nejlepší SF román a cenu Locus za nejlepší prvotinu, jsem byla velmi zvědavá, neboť na Rajaniemiho povídky mám trochu rozporuplné názory – třeba v *Deus ex Homine* autor ještě dokázal skloubit zajímavé nápady, konzistenci a příběh, ale v *Žalozpěvu za mladého losa* se pro samou originalitu příběh skoro ztrácel. Kvantového zloděje ovšem kritika přirovnávala k dílům Grega Egana a Alastaira Reynoldse, a tak mne jako nadšenou čtenářku obou tím více zajímalo, jak si Hannu Rajaniemi poradil ve formě románu, a jedno vám prozradím už teď: Ztraceně dobře!

Hlavního hrdinu zastihneme v nezavidělné pozici – ve věznici, z níž se nedá uniknout a kde je nucen stále dokola hrát klasické hry známé z teorie her, například věžovo dilema či hru na kuře (v knize překládanou jako hra na sraba, což je vzhledem k pravidlům výstižnější a zní lépe, takže to chválím, nicméně doslovný překlad hra na kuře už se v některých kruzích trochu zžil). Ale žádná věznice není doopravdy neprolomitelná – jen to dokáže velmi málo lidí. Rozmarná bohyně s bezpočtem kopií, zaměstnavatelka oortské válečnice Mieli, patří mezi ně a přeje si le Flambeura na svobodě. Mieli se tedy nechá uvěznit, aby mohla Jeanovi pomoci utéct a uniknout daleko od věznice na její ledové lodi *Perhonen*. Aby se vězeňská kopie le Flambeura stala opět tím původním geniálním zlodějem a mohla uskutečnit pro Mieli a její tajemné vládce novou loupež, musí ale najít část svých ztracených vzpomínek – a ty by měly ležet na Marsu, kde jsou města neustále na útěku před biozbraněmi a tím nejdůležitějším ze všeho je čas...

Vstup s dilematickou věznicí mne velmi potěšil (byť si připomínám, že teď už něco podobného s experimentálně-ekonomickými hrami asi nebudu moci použít... *povzdech*), jde o krásný nápad a originální zahájení příběhu, který naštěstí neméně originálně i pokračuje. Útek z vězení a *Perhonenin* únik na Dálnici už čtenáře vrhnou do světa rozezených vězeňských archontů, všetranně použitelných q-teček, nebezpečných strangeletových bomb a užitečných kvuptospojů. Moc ráda bych věděla, jaké technologie by čistě hypoteticky mohly fungovat přibližně jako v knize a které jsou stoprocentně smyšlené, bez obhajitelného základu ve fyzice. Bohužel Rajaniemiho web je momentálně nefunkční, a tak nemám možnost zjistit, zda tam píše o některých technologiích použitých v knize, co má teoretický základ a co je zcela vymyšlené. Exkurze do pozadí užitých technologií mi na začátku trochu chyběla, neboť si je většinou užívám; na druhou stranu, většina čtenářů by

v tomto zřejmě měla opačný názor, ne každý je Egan-geek. Poté, co se dostaneme na Mars, si člověk na smršť nových technologií a neologismů velmi rychle zvykne a z kontextu bez potíží pochopí, o čem jde – a pak už Rajaniemi jen postupně dává další informace a čtenář je jednu po druhé hladově hltná. Už dlouho jsem nečetla příběh s natolik zajímavým světem jako právě zde. A na tomto místě se sluší pochválit i překlad Daniele Orlando, který musel být nesmírně obtížný, ale dopadl podle mého názoru velmi dobře. Ačkoli běžně čtu knihy v angličtině, na Kvantového zloděje bych si v originále přeci jen asi ještě netroufla.

Pokud vás ještě nevtáhl do vesmíru Sobornosti, Marťanů, Zokuů a Oorťanů úvod románu, přilet na Mars to jistě dovede, obzvlášť když tam uvítáme novou postavu – amatérského detektiva Isidora, který právě přichází na místo činu. I když jsou veškeré postavy Kvantového zloděje posthumanistické a ti „nejlidštější“ lidé chodí zakrytí svými geoluty, jsou zároveň všechny *velmi* lidské – s pohnutkami, jaké známe už od samých počátků a jaké nás vedou dodnes. Zejména vykreslit Isidora se autorovi velmi povedl a potěšilo by mne, kdyby se alespoň jako epizodní postava objevil i v následujících dílech série.

Poutavý příběh vás zavede do nejrůznějších míst i časových rovin a poznenáhlu zjistíte, že už nedokážete přestat číst, a tak pokračujete, dokud nedočtete na poslední stránku... Připadá mi, že v závěru se Rajaniemi snažil honit příliš mnoho zájiců najednou, a kdyby použil třeba o jeden motiv méně, mohlo být zakončení silnější; na druhou stranu, žádný zájic mu neutekl, a to je při jejich množství a neurčitosti jejich úprku velký úspěch. Po dočtení románu jsem se nicméně znovu zamyslela nad některými částmi zápletky a mám dojem, že jsem narazila na větší logickou trhlinu. Její existence by sice vůbec nemusela bránit tomu, aby se příběh odvíjel tak, jak nám ho autor předložil, ale představovala by pro část jeho světa velké riziko a některé dramatické události by se teoreticky mohly odehrát už dříve, bez účasti hlavních hrdinů. Inu, to by byla škoda, a tak se smírím s tím, že tato trhlina příběhu nebrání a ke zlomu zkrátka dříve nedošlo. Víc prozradit skutečně nemohu, aniž bych se dopustila spoilerů. A tak budu dál zvědavá, zdali tam ona díra doopravdy je, nebo to Rajaniemi měl vyřešené a já jen přehlédla jak.

I přes tuto drobnou výhradu se mi konec líbil – a román jako celek ještě víc. Jsem velice zvědavá na Fraktálového prince, druhý díl této série, který anglicky vyšel loni – rok po Kvantovém zloději. A snad se brzy dočkáme i dalších, protože Rajaniemi je velmi slibný, talentovaný a originální mladý autor a podle všeho má ještě mnoho co vyprávět. Koneckonců, na konci Kvantového zloděje pořád ještě nevíme skoro nic o Impulsu, nesetkali jsme se s mnoha lidskými skupinami ve Sluneční soustavě a neseznámili jsme se s mnoha pletichařícími, původně lidskými božstvy kvantového věku... Zdá se, že se i dál rozhodně máme na co těšit!

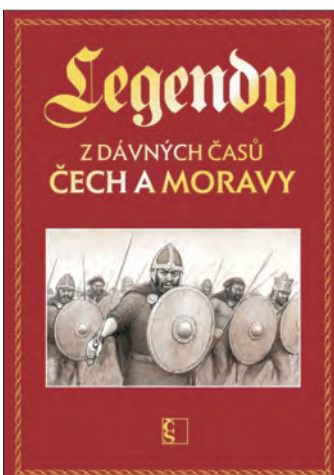
Julie Nováková

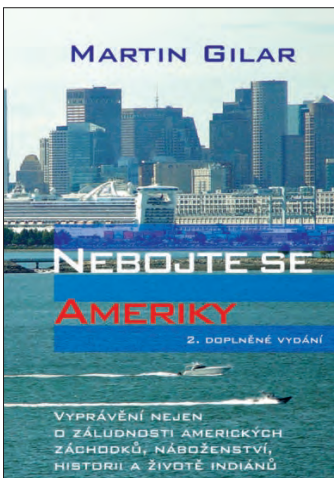
DOGMA

Padesát odstínů sedí jsem, pravda, nečetl, ale jen otevřel, náhodou na straně 508. Ano, je to opravdu porno pro ženy a pro matky, vše je takové jemné, měkké, dokonce i písmena: „...a přitom volá mé jméno, jako by to byla nějaká molitba...“

KLETBA Z TEMNOT naštěstí není z rodu těch filmů, kde jsou nadpřirozené síly přítomny jen „možná“ a celý děj se dá vyložit také pouze jako historka o rozmazeném frackovi a hysterických rodičích, ale to ji nezachrání. Má jakous takous atmosféru, ale blblblblblblbl, až to z plátna kape. Boduje jen dvakrát – jednak myšlenkou, že za nadpřirozené zlo ve světě můžou Židi (lapěj démona do skříňky a tu pak vypustí do světa), a jednak opravdu děsivou představou, že na odděleních patologie v amerických nemocnicích, v úschovně těl, vám nepůjde pára od huby...

Knižní nářez

LEGENDÁRNÍ PARTA mi – na rozdíl od několika kolegů – přišla dost zoufalá a nelogická i na pohádku. Jistě, je to hezky udělané, pořád se tam něco děje, má to i příjemnou hudbu a capouchům se to bude asi líbit, ale já chvíli nevěřičně zíral a pak dost trpěl. Santa Claus a Děda Mráz evidentně jedno jsou, umřelá a oplakaná postava se vrátí bez jediného vysvětlení, když to scenáristé potřebují, tak mají Santa, velikonocní Zajíc, Víla Zubnička a Jack Frost spoustu spolubojovníků, ale když se jim to nehodí do krámu, tak holt ne, a tak dále a tak podobně, o důsledně sociálně pestré a politicky korektní tlupě dětí nemluvě. Ale třeba už jsem jenom konečně dospěl... (To se děvčatům uleví...)

NÁVRAT DO SILENT HILL bohužel není návratem ani náhodou. Zapomeňte na všechno, co se vám na prvním SH líbilo – atmosféra se vypařila v plamenech, na kterých tvůrci nešetřili, a z uspávajícího tempa vás budí jen neuvěřitelně trapně blbě a blbě trapné dialogy. Po logice jsem se za daného stavu raději ani nepídil...

Filip Gotfrid

Co bylo před praotcem Čechem?

Nejrůznější knihy zabývající se pověstmi z počátků Čech – od *Kosmovy kroniky* po *Staré pověsti české* Aloise Jiráka – taktéž mlčí o tom, co se v našich končinách dělo před příchodem praotce Čecha. Nikomu se to totiž nehodilo do krámu; ani české šlechtě, ani obrozencům, ani vládcům doby nedávné. Dnes konečně můžeme objevit dosud zatajované hrdiny našich „předčechovských“ dějin – Taluna, Marovixu a Walthariho. Jejich osudy přináší *Legendy z dávných časů Čech a Moravy* Vladimíra Mátl, Vladimíra Zajíce a Jaroslava Mosteckého. Jednotlivé části jsou doplněny přehledem o dané době, návrhy na putování po stopách jednotlivých postav, příslušnými mapami i stručnými přehledy, co se dělo ve světě v dobách konání jednotlivých příběhů.

Kniha je určena jak pro čtenáře české historické fantasy, tak pro milovníky dávné historie našich zemí.

Československý spisovatel, 2012, váz., 400 str.

Důležité upozornění: Nakladatelství spadá pod podnik Levné knihy, takže *Legendy* jsou k dostání pouze v síti knihkupectví Levné knihy nebo na jejich webových stránkách. Na jednu stranu to pro někoho znamená komplikovanější možnost nákupu, na stranu druhou je však velmi příjemná prodejní cena 149 Kč.

VM

ČS FANDOM

Tri súťaže za 33 o ceste časom

Časopis Jupiter (www.casopis-jupiter.sk) ako tretie médium vyhlasuje súťaž Poviedka za 33 (začínala ako „Poviedka za tisíčku“ vo Fantázii a pod novým názvom, po zmene slovenskej meny, pokračovala v Istrozine. Jupiter však k poviedkovej súťaži pridáva dve ďalšie – ilustrátorskú a básnickú. Všetky tri súťaže sú na tému „Cesta časom“ a víherca každej získa 33 eur.

Do „Poviedky za 33“ posielajte prozaické v slovenčine do 30 normostrán. „Báseň za 33“ prijíma poéziu v maximálnom rozsahu 100 veršov. V „Ilustrácii za 33“ očakávame maľby aj grafiky vytvorené ľubovoľnou technikou, poslané nám v rozlíšení 200 – 300 dpi. Uzavierka je v posledný januárový deň budúceho roka, výsledky sa dozviete zhruba mesiac po nej. Bližšie podmienky si prečítajte v najnovšom, treťom čísle Jupitera, ktoré si stiahnete na adrese www.casopis-jupiter.sk/download/jupiter/4/sk.

Martin Králik

Odpor je zbytočný

Tato průkopnická knížka přináší mozaiku humoristicky laděných příběhů, které se odehrávají „velmi brzo ve velmi blízkém světě“ a jistě osloví svou upřímností a pravdivostí každého čtenáře. Jednotlivé povídky spojují desítky drobných netušených nitek a společně vytváří plastický obraz budoucnosti, která může nastat ještě dříve, než čtenář knihu odloží. Zkratka re-pre znamená real-prediction, neboli reálná předpověď. Charakteristika tohoto nového subžáru science-fiction zní takto: „Příběh se stává reálným už ve chvíli, kdy po dopsání textu ještě nestihl zaschnout inkoust na autorově brku.“ Čtenáři se mohou s tímto žánrem seznámit právě a pouze prostřednictvím knížky Odpor je zbytočný, kterou v listopadu 2012 vydal Spolek přátel krásného slova ve formátu reprekaps. K dostání je v síti prodejen KOSMAS nebo přímo u vydavatele. Chcete se přidat k průkopníkům tohoto nového žánru? Napište vlastní povídku a my ji rádi zveřejníme na www.mush-room-system.com.

NON FICTION

František Novotný

Za tajemstvím Vlaštovek a Amazonek

Výpravy po stopách Artura Ransoma a jeho hrdinů

Nejnovější kniha Františka Novotného má unikátní skladbu a těžko byste v české literatuře faktu našli obdobně koncipované dílo. Valnou část textu tvoří líčení jachtařských výprav po stopách britského spisovatele Arthura Ransoma a jeho literárních hrdinů, jež v tradičních jachtařských oblastech Velké Británie podnikl v letech 2005–2011 autor se svými přáteli.

Dále kniha s mnoha ilustracemi obsahuje životopis Arthura Ransoma, který se svým cyklem o Vlaštovkách a Amazonekách zařadil mezi nejúspěšnější světové autory dětských knížek. Jenom v Anglii vyšlo jeho dílo v 5 milionech výtisků a české překlady se počítají na statisíce. Životní dráha tohoto viktoriánsky vychovaného gentlemana však nebyla vůbec běžná, jako novinář zažil bolševickou revoluci v Rusku a až mnoho let po jeho smrti vyplynulo najevo, že v této zemi pracoval jako dvojitého agent. Také si odtud přivezl druhou ženu, která byla původně sekretářkou rudého komisaře obrany Trockého. Jeho životní zálibou však byl tichý rybolov, bohabojné pozorování ptactva a špetkou adrenalinu okořeněný námořní jachting.

Pátrání po místech, kde se knížky Arthura Ransoma vlastně odehrávají a jak se stalo, že se osudy dětí ženy, o níž se sám ucházel, trvale propletly s jeho životním příběhem, a skutečnosti, jež ho vedly k rozhodnutí vyličit v románové formě společně prožité prázdniny na jednom z jezer Lake Districtu, pak tvoří další patro knížky. Takže dílo, které držíte v ruce, je také svého druhu literárně-jachtařská detektivka.

Proto zde najdete ještě jednu plavbu pomyslnou, na oceán nevědomí spisovatele, který se až příliš upnul na své literární hrdiny a tím je obdařil tajemstvím, jež nepřestává provokovat čtenáře ani dnes a nutí je podnikat právě takové výpravy za „skutečností“, jaké jsou vyličené i v této knize. Dozvíte se, jak Arthur Ransome přetavil skutečné osoby v literární hrdiny, jak z příběhů, ať už vlastních nebo svých přátel, snoval děje svých knížek, a jak osídlné může být takové počínání. Postupně vznikl celý tučet knížek, jenž se po druhé světové válce stal světovým fenoménem, neboť kdo si přečetl ransomovky v dětství, čte je celý život. Především v Anglii, ale také v Japonsku a

v Česku vznikly kluby milovníků knížek Arthura Ransoma a ransomologů, kteří pátrají „jak to bylo doopravdy“.

Sestavit takovou nezvyklou literární koláž však vyžaduje, aby její tvůrce byl jako Arthur Ransome nejen zkušeným spisovatelem, ale také jachtařem.

IFP Publishing, 2012,
256 str. 349 Kč

